

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В.Н. КАРАЗІНА**

Факультет геології, географії, рекреації і туризму

Кафедра фізичної географії та картографії

До захисту допустити

Зав. кафедри _____ доцент Анатолій БАЙНАЗАРОВ

« _____ » _____ 2024 р.

**ОРГАНІЗАЦІЯ ПОЧАТКОВОЇ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ РОБОТИ В
ТУРПОХОДАХ ШКОЛЯРІВ І СТУДЕНТІВ**

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

Виконав: студент 2 курсу д.ф.н, групи ГО-21
спеціальність: 014.07 Середня освіта (Географія)
освітня програма: Географія, Людина і природа
та туристська робота

Максим Андрійович БОРОХ

Науковий керівник:

доцент, к.геогр.н. Анатолій БАЙНАЗАРОВ

Кваліфікаційна робота захищена з оцінкою

Голова ЕК Олександр САВВІЧ

Секретар ЕК Тетяна БУЛГАКОВА

« _____ » _____ 2024 р.

Харків – 2024

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ПОЧАТКОВОЇ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ РОБОТИ В ТУРПОХОДАХ ШКОЛЯРІВ І СТУДЕНТІВ.....	7
1.1. Досвід організації початкової дослідницької роботи в турпоходах школярів і студентів.....	7
1.2. Форми і методи початкової дослідницької роботи в турпоходах в середній школі.....	13
1.3. Форми і методи початкової дослідницької роботи під час польових практик в закладах вищої освіти.....	17
РОЗДІЛ II. СУЧАСНИЙ СТАН ГУРТКОВОЇ РОБОТИ З ТУРИЗМУ В ПОЗАШКІЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ.....	22
2.1. Організація гурткової роботи з туризму в Комунальному закладі "Харківська обласна станція юних туристів».....	22
2.2. Досвід дослідницької роботи в турпоходах в Комунальному закладі "Харківська обласна станція юних туристів».....	32
РОЗДІЛ III. СТВОРЕННЯ ТУРИСТИЧНО-КРАЄЗНАВЧОГО ГУРТКА В ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ДЛЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ РОБОТИ В ТУРПОХОДАХ.....	39
3.1. Організаційно-методичні засади створення туристично-краєзнавчого гуртка в загальноосвітніх навчальних закладах.....	39
3.2. Розробка маршруту гірськими масивами Карпат для учасників туристично-краєзнавчого гуртка з організацією дослідницької роботи.....	48
3.3. Аналіз джерел відкритих геоданих щодо організації початкової дослідницької роботи в турпоходах школярів і студентів.....	68
ВИСНОВКИ	78

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	82
ДОДАТКИ.....	88

ВСТУП

Нагальною проблемою сучасної системи освіти України є забезпечення високої якості знань учнів, що потребує впровадження інноваційних підходів у навчальний процес. Дослідницька діяльність, зокрема у форматі туристичних походів, виступає дієвим засобом розвитку творчих здібностей, цілеспрямованості та практичних навичок учнів. Туристично-дослідницька робота створює умови для закріплення теоретичних знань, формування любові до науки, розширення світогляду та стимулювання активного інтересу до вивчення природничих, історико-культурних і соціальних аспектів навколишнього світу.

Актуальність теми дослідження. Початкова дослідницька робота під час туристичних походів має важливе значення для розвитку творчого потенціалу молоді та формування її науково-дослідницької компетентності. Туристичні заходи забезпечують умови для проведення тематичних досліджень, що залежать від вікових особливостей, рівня знань і підготовки учасників. Такий підхід сприяє інтеграції теоретичних знань із практичними навичками, допомагає формувати екологічну свідомість, сприяє патріотичному вихованню та активному способу життя.

Розробка маршруту через гірські масиви Карпат, зокрема полонину Боржава, для учасників туристичного гуртка загальноосвітнього навчального закладу передбачає організацію дослідницької роботи. Це дозволить ознайомити юних туристів із природними, історичними та культурними особливостями регіону, здійснити практичні географічні дослідження, закріпити знання навчальної програми з географії та сформувати необхідний туристичний досвід.

Мета дослідження. Обґрунтування доцільності розробки туристичного маршруту гірськими масивами Карпат із організацією дослідницької діяльності для учасників туристичного гуртка загальноосвітнього навчального закладу.

Завдання дослідження:

1. Провести аналіз літературних джерел, присвячених дослідницькій діяльності в туристичних походах.
2. Дослідити сучасний стан гурткової роботи з туризму в закладах позашкільної освіти.
3. Вивчити досвід організації дослідницької роботи у туристичних походах на прикладі Комунального закладу "Харківська обласна станція юних туристів".
4. Визначити організаційно-методичні засади створення туристично-краєзнавчого гуртка в загальноосвітніх навчальних закладах.
5. Розробити маршрут через гірські масиви Карпат із організацією дослідницької роботи для учасників гуртка.
6. Провести аналіз відкритих геоданих для оцінки можливостей реалізації початкової дослідницької діяльності в умовах туристичних походів.

Об'єкт дослідження: Розробка туристичного маршруту гірськими масивами Карпат із інтеграцією дослідницької діяльності для учасників туристично-краєзнавчого гуртка.

Предмет дослідження: Організаційно-методичні засади створення туристично-краєзнавчого гуртка та проведення дослідницької діяльності під час туристичних походів.

Методи дослідження.

1. Методи теоретичного аналізу: аналіз, синтез, індукція, дедукція, порівняння, систематизація, узагальнення, що застосовуються для вивчення документів, наукових джерел і методичних матеріалів із питань організації дослідницької діяльності в турпоходах.

2. Методи емпіричного рівня: спостереження, вимірювання, аналіз даних із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій для дослідження маршрутів і умов реалізації туристично-дослідницької діяльності.

Перспективи дослідження. Результати роботи можуть бути використані для створення туристично-краєзнавчих гуртків, організації позакласної діяльності в середніх навчальних закладах, розробки практичних заходів із вивчення природничих наук, проведення туристичних заходів у позашкільних закладах освіти, а також у туристичній індустрії.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків і списку використаних джерел. Загальний обсяг становить 96 сторінок.

РОЗДІЛ І. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ПОЧАТКОВОЇ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ РОБОТИ В ТУРПОХОДАХ ШКОЛЯРІВ І СТУДЕНТІВ

1.1. Досвід організації початкової дослідницької роботи в турпоходах школярів і студентів.

Аналіз законодавчих та нормативно-правових актів України, таких як Закони України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», «Про позашкільну освіту», а також Концепції загальної середньої освіти та Концепції національного виховання студентської молоді, свідчить про зростаючі вимоги до системи освіти. Основною метою сучасної освітньої діяльності є формування покоління, здатного самостійно розв'язувати життєво важливі питання, критично осмислювати суспільні процеси та ухвалювати обґрунтовані рішення. Поряд із цим актуальним є завдання виховання соціально активних учнів, які здатні ефективно застосовувати отримані в школі знання для розв'язання реальних життєвих проблем.

Одним із пріоритетних завдань сучасної освіти є підвищення рівня якості знань учнів, де ключову роль відіграє дослідницька діяльність. Вона виступає важливим елементом розвитку пізнавальної активності, що формується на основі пошукового інтересу. Пізнавальний інтерес є важливою складовою навчального процесу, оскільки він спонукає учнів до самостійного вирішення питань, що безпосередньо впливає на розвиток таких когнітивних функцій, як мислення, пам'ять, увага та уява.

Дослідницько-пошукова діяльність у навчанні була актуальною впродовж тривалого часу. Проблематику використання дослідницьких методів у педагогіці вивчали такі науковці, як Дж. Локк, Я.А. Коменський, К.Д. Ушинський, М. Монтессорі, Й. Песталоцці та інші. Літературний аналіз показує, що дослідницькі методи навчання застосовувалися як у зарубіжній, так і вітчизняній освітній практиці. Зокрема, у США розвитком цих методів займався Е. Паркхерст, у росії – К. Вентцель, В. Наталі, П. Блонський, А.

Пінкевич, С. Шацький, у Франції – П. Кергомар, О. Декролі, в Італії – М. Монтессорі.

Окремо варто відзначити представників педагогічних шкіл та напрямків, які зробили вагомий внесок у розвиток дослідницьких методів. Зокрема, це представники «нової теорії» та «нових шкіл» у Франції (Е. Демолен), Швейцарії (А. Ферьєр), теорії «трудової школи» в Німеччині (Г. Кершенштейнер), напряму «педагогіка дії» (В. Лай), а також експериментальної педагогіки (Е. Мейман у Німеччині, Е. Торндайк і С. Холл у США).

Незважаючи на тривалу історію вивчення дослідницьких методів, термін «дослідницьке навчання» почав використовуватися в професійній лексиці лише в другій половині XX століття. Спершу його розглядали в працях М. Кларіна (порівняльна педагогіка), пізніше – у дослідженнях з педагогічної психології (О. Савенков, А. Леонтович та інші).

Дослідницька діяльність визначається як навчальна діяльність учнів, спрямована на вирішення творчих завдань із невідомими рішеннями. Вона формує не лише знання, а й навички критичного мислення, що є основою успішної інтеграції учнів у сучасне суспільство.

Дослідницька діяльність передбачає існування основних етапів, що представлені на Рис. 1.1.

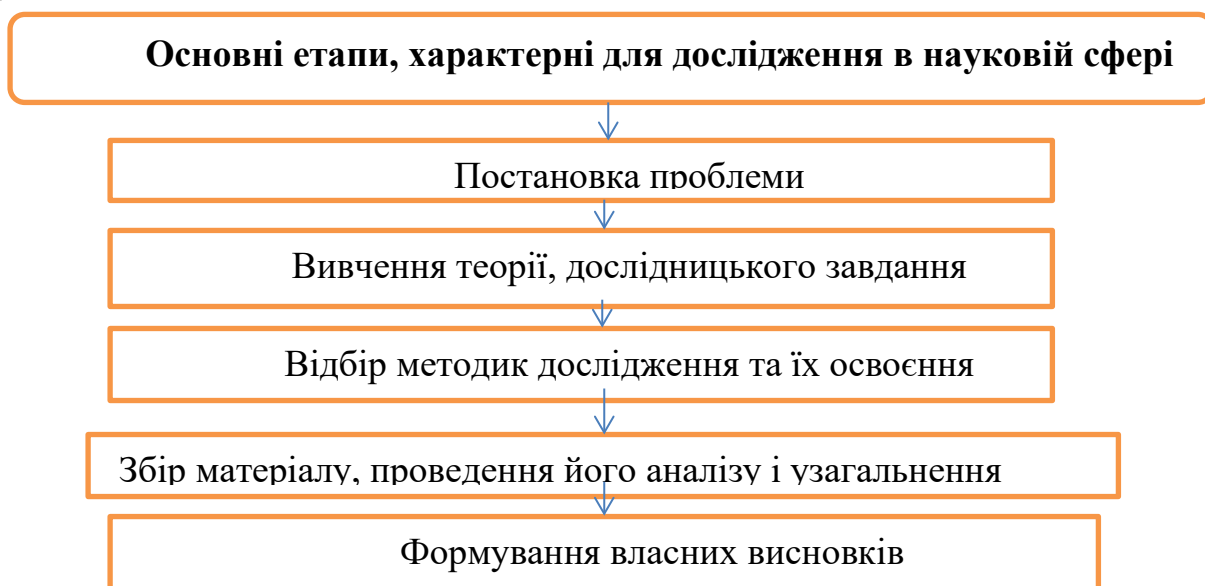

Рис. 1.1. Основні етапи, характерні для дослідження в науковій сфері

Окрім цього, необхідно підкреслити, що дослідження у сфері освіти мають суттєві відмінності від наукових досліджень. В освітній діяльності мета дослідницької роботи носить педагогічний характер, спрямована на розвиток когнітивних та особистісних якостей учнів. У процесі дослідження учні залучаються до спостереження, експериментування, а також до формулювання власних висновків на основі зібраної інформації.

Згідно з визначенням деяких авторів, дослідницька діяльність є специфічною людською практикою, яка здійснюється через активність та свідоме залучення особи з метою задоволення пізнавальних, інтелектуальних та когнітивних потреб. Продуктом цієї діяльності є нове знання, здобуте відповідно до чітко визначеної наукової мети. Сутність і специфіка дослідницької діяльності визначаються такими елементами: чіткість методів та технік дослідження, визначення об'єкта вивчення, проведення експериментальних досліджень, аналіз та систематизація фактів, отриманих в результаті експерименту, а також верифікація й перевірка результатів.

Таким чином, дослідницька робота являє собою активну пізнавальну позицію, спрямовану на пошук відповідей на конкретні наукові питання, що супроводжується усвідомленням і творчим підходом до збору та аналізу інформації.

У методичних рекомендаціях щодо організації науково-дослідницької діяльності здобувачів загальної середньої освіти природничого спрямування, підготовлених під авторством Потоцької С.О., дослідницька діяльність визначається як вид навчальної діяльності, що ґрунтується на самостійності учнів у розв'язанні дослідницьких завдань із заздалегідь невідомими рішеннями, та спрямована на відкриття нових знань учнями.

Результатом дослідницької діяльності є отримання нової інформації про досліджувані об'єкти, а також інформації щодо інших, не безпосередньо вивчених об'єктів, що може сприяти отриманню нових знань і розвитку практичних навичок, а також стимулювати особистісний розвиток учня [30].

З огляду на сучасні підходи до організації початкової дослідницької роботи серед школярів та студентів у контексті туристичних походів, необхідно зазначити, що ця тема вкрай слабо розкривається в науковій літературі. Хоча значна частина наукових статей, досліджень і робіт присвячена пошуково-дослідницьким, навчально-дослідницьким та науково-дослідницьким активностям, а також їх застосуванню в контексті навчальних дисциплін природничо-математичного циклу [30,29,40,9,41].

Розглянемо спочатку визначення терміну «туристичні походи».

За визначенням М.П. Крачила, «екскурсії та туристські походи є важливим інструментом формування світогляду школярів. Під час подорожі чи екскурсії учні розширюють свої знання, удосконалюють засвоєння історичних та географічних фактів, а також розвивають позитивне ставлення до навколишнього середовища. Подорожі сприяють розвитку спостережливості та уяви у дітей» [17].

Автори навчального посібника Грабовський Ю.А., Скалій О.В., Скалій Т.В. визначають походи як організовані групові пересування пішки, на лижах, велосипедах або човнах, що мають на меті фізичне вдосконалення, пізнання природних та культурних ресурсів місцевості, а також залучення до суспільно корисної діяльності.

Також вони в свої роботах виділили декілька різновидів туристичних походів в залежності від мети, що представлені на Рис. 1.2.

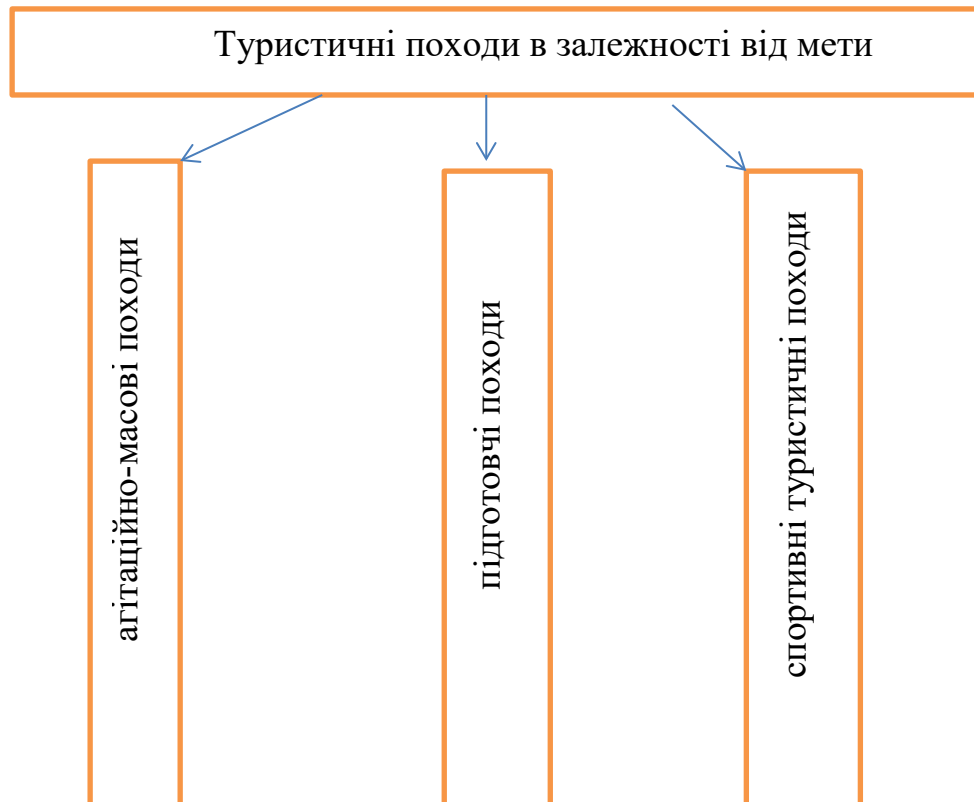

Рис. 1.2. Класифікація туристичних походів в залежності від мети

Походи поділяються на категорійні – від I до VI категорії складності – та не категорійні, що визначається їх складністю, тривалістю та наявністю перешкод локального рівня [10].

З.І. Філіпов у своїх дослідженнях класифікував види туристичних походів за кількома критеріями: за характером організації (планові та самодіяльні), за складністю (категорійні та не категорійні) та за формою проведення (походи вихідного дня, багатоденні походи, туристичні експедиції тощо) [38].

Туризм є різноманітним видом відпочинку, здатним задовольнити різноманітні запити учасників подорожі. Одна й та сама нитка маршруту може бути пройдена різними групами з різними цілями та завданнями.

Завдання, що ставляться перед учасниками туристичних походів, безпосередньо залежать від категорії та типу походу. Спортивно-туристичний похід має на меті подолання маршруту з визначеними категоріями складності, на якому учасники повинні долати перешкоди. У краєзнавчому поході основне завдання полягає у вивченні природних умов та

історичних пам'яток території маршруту. В дослідницьких походах зосереджуються на вивченні нових маршрутів, екологічних умов, дослідженні географічних, геологічних, біологічних та культурних об'єктів. Екскурсійні походи спрямовані на відвідування пам'яток культури та історії, музеїв тощо. Метою суспільно-корисних або екологічних походів є очищення природних територій, збирання лікарських рослин та інші подібні види діяльності [8].

Аналізуючи сучасні літературні джерела, можна зробити висновок, що на сьогоднішній день найбільш поширеними серед учнів і студентів є туристичні походи краєзнавчого або змішаного характеру - туристично-краєзнавчі походи.

Оскільки в наукових джерелах чітко визначення терміну «початкова дослідницька робота в туристичних походах» не надається, спробуємо самотійно сформулювати його. Початкова дослідницька робота в туристичних походах є проведенням первинних досліджень або збору інформації для вивчення конкретних аспектів туристичних маршрутів. Це також включає аналіз потреб туристів, оцінку інфраструктури маршрутів, вивчення природи і культурних об'єктів на території походу.

Початкова дослідницька робота може також охоплювати аспекти безпеки, екології та взаємодії з місцевим населенням, що є важливими для покращення організації туристичних походів та задоволення потреб учасників подорожей.

Які ж саме дослідження можна проводити під час туристичних походів? Це питання було детально розглянуто Крачило М.П. У туристичних походах створюються умови для проведення досліджень різноманітної тематики, залежно від віку учнів, рівня їх знань та підготовки. Дослідження мають бути спрямовані на практичне вдосконалення учнів і мати суспільно корисний характер. Такими дослідженнями можуть бути: збір гербаріїв, заходи з охорони природи, дослідження водних ресурсів, допомога в поповненні шкільних колекцій музеїв та інші.

Для проведення деяких географічних досліджень потрібне спеціальне спорядження, прилади та інструменти, наявність яких впливає на обсяг досліджень.

Обсяг географічних досліджень залежить від характеру маршруту: на комплексних маршрутах він може бути значно більший, тоді як на спеціалізованих маршрутах (наприклад, геологічних або гідрологічних) він буде вужчий.

Дослідницька робота в туристичних походах сприяє закріпленню знань, здобутих на уроках, формуванню інтересу до науки і розширенню кругозору учнів [17].

Таким чином, аналізуючи досвід організації початкової дослідницької роботи в туристичних походах серед школярів і студентів, можна зробити висновок, що питання дослідницької діяльності є надзвичайно актуальним. Ця тема ретельно вивчається авторами у контексті теоретичних аспектів організації походів, однак питання дослідницької роботи в турпоходах майже не висвітлюється в літературних джерелах. Отже, вивчення цієї теми потребує подальшого дослідження, оскільки значення дослідницької роботи в туристичних походах полягає у тому, що через неї можна реалізувати один з основних принципів навчання - принцип єдності теорії і практики, що забезпечує формування зв'язку між навчанням і реальним життям.

1.2. Форми і методи початкової дослідницької роботи в турпоходах в середній школі.

Краєзнавча діяльність спрямована на патріотичне виховання дітей та підлітків, формування у підростаючого покоління поваги до традицій свого народу, моральних і духовних цінностей. Тому краєзнавча дослідницька робота часто проводиться в освітніх закладах. Важливо також розглянути форми її проведення під час туристичних походів.

Основні форми туристично-краєзнавчої роботи з учнями представлені на Рис. 1.3.

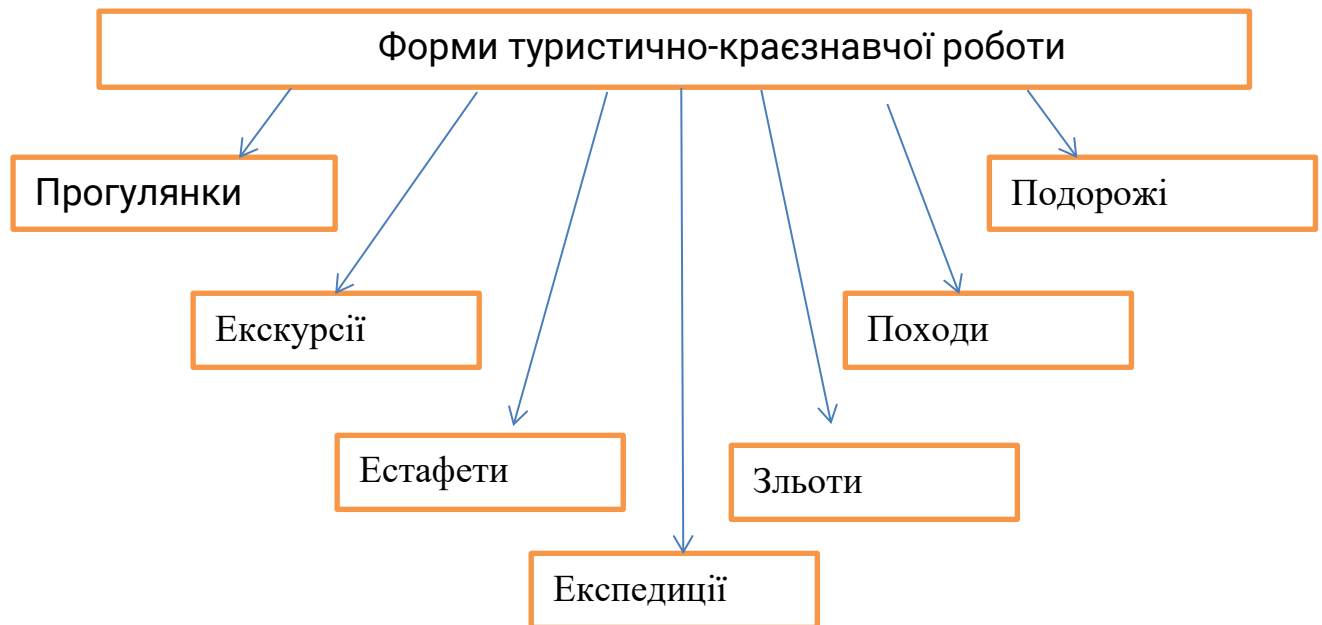

Рис. 1.3. Основні форми туристично-краєзнавчої роботи з учнями

Найпростішою формою туристично-краєзнавчої діяльності є прогулянка, що передбачає організацію пізнавальних маршрутів у природному середовищі, таких як лісові, річкові чи гірські походи. Прогулянки є малозатратними, не вимагають спеціалізованого туристичного спорядження і здебільшого проводяться з учнями молодших класів, що забезпечує доступність цієї форми для широкого кола учасників.

Експерсія ж є більш структурованою формою краєзнавчої діяльності, метою якої є закріплення теоретичних знань, здобутих на уроках. Вона проводиться для учнів усіх класів, але найчастіше зустрічається в навчальних програмах з географії. Під час експерсій учні мають змогу безпосередньо ознайомитися з природними, історичними чи культурними об'єктами, явищами та процесами, що неможливо здійснити в умовах класної роботи. Такі експерсії, зокрема до природних об'єктів, дають можливість глибше зрозуміти питання охорони природи та раціонального природокористування, а також зібрати додатковий ілюстративний матеріал, зокрема фотоматеріали, що можуть бути використані для подальших досліджень.

Отже, екскурсія є однією з основних форм туристично-краєзнавчої роботи, що сприяє глибшому засвоєнню навчального матеріалу та розширенню кругозору учнів через вивчення рідного краю.

Подорожі та походи являють собою складнішу форму туристично-краєзнавчої діяльності, яка може тривати до 30 днів. Вони передбачають здійснення дослідницької діяльності, спостереження за різними об'єктами, явищами та процесами, що зустрічаються на маршруті. Під час таких походів учасники не лише здобувають нові знання, але й застосовують їх на практиці.

Естафета – це форма організації дослідження, при якій кілька груп займаються вивченням певного відрізка маршруту, кожна з яких по черзі виконує поставлені завдання. Маршрут заздалегідь поділяється на етапи, і після виконання завдання однією групою естафету передають наступній. Всі результати естафет підсумовуються під час туристичних зльотів.

У рамках туристичних зльотів проводяться змагання зі спортивного орієнтування, туристичного багатоборства, а також з подолання туристичної смуги перешкод. Це дає змогу учасникам обмінюватися досвідом туристично-краєзнавчої роботи та підвищувати рівень своїх практичних навичок.

Експедиції є найбільш складною та науково орієнтованою формою туристично-краєзнавчої роботи. Вони спрямовані на проведення наукових досліджень, часто в рамках краєзнавчих експедицій, участь у яких беруть учні старших класів. Під час таких експедицій учні набувають навичок проведення найпростіших досліджень, що сприяє глибшому розумінню предмета, розвитку наукового підходу та набуттю нових знань. Це також дозволяє поглибити вже існуючі знання та стимулює зацікавленість до подальших наукових досліджень [17].

У туристичних походах (подорожах) застосовуються наступні методи дослідження, що представлені на Рис. 1.4.

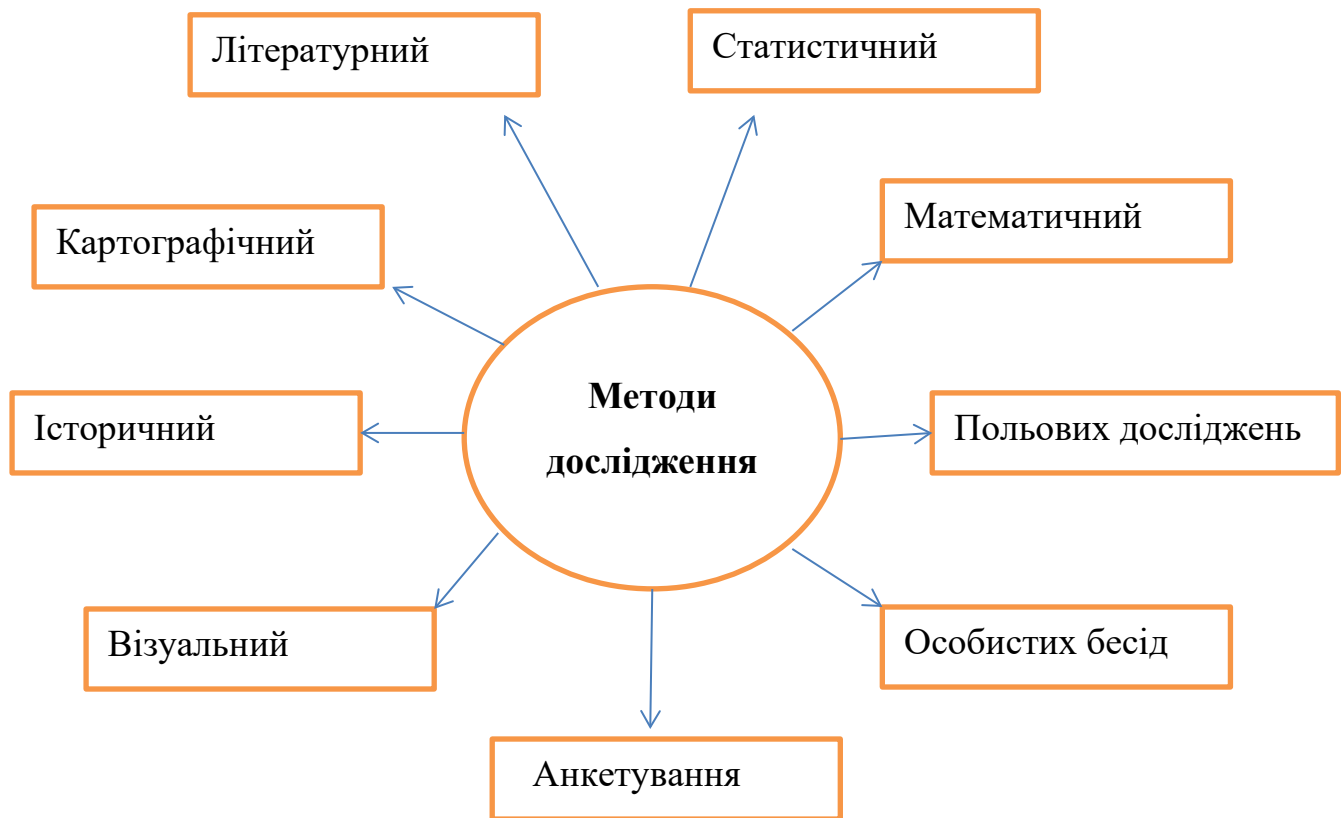

Рис. 1.4. Методи дослідження, що використовуються у туристичних походах (подорожах)

Для підготовки до туристичного походу, ознайомлення з районом подорожі та складання нитки маршруту активно застосовується літературний метод, який передбачає попереднє вивчення літературних джерел, що описують природні та культурні особливості обраного району. Це дозволяє отримати загальне уявлення про територію та забезпечити обґрунтованість вибору маршруту.

Картографічний метод є основним для вивчення території походу, розробки маршруту та проведення подальших польових спостережень. У туристичному поході він дозволяє орієнтуватися на місцевості, використовувати карти для точного визначення маршруту та планування подальших дій.

Історичний метод спрямований на глибоке вивчення історії району, що дає можливість зануритися в історичне минуле місцевості, відвідати пам'ятки архітектури, об'єкти культурної спадщини. Це сприяє кращому

розумінню культурного та історичного контексту подорожі, що є важливою частиною краєзнавчої діяльності.

Порівняльний метод використовується для виявлення подібностей та відмінностей географічних об'єктів, що зустрічаються на маршруті. Такий підхід дозволяє оцінити характеристики різних об'єктів, що сприяє кращому розумінню їхніх географічних особливостей та функцій.

Візуальний метод базується на спостереженні та огляді географічних об'єктів, що досліджуються під час походу. Для підвищення ефективності цього методу використовуються фотоапарати чи фотокамери, що дозволяють фіксувати зображення для подальшого аналізу та ілюстрації дослідження.

Статистичний метод застосовується для відбору та обробки даних, зібраних під час походу. Він включає складання таблиць, графіків, гістограм і діаграм, що дозволяє систематизувати інформацію та провести її аналіз для подальшого використання в дослідницькій діяльності.

Математичний метод використовується для виконання кількісних вимірювань та обчислень, що є важливими для точності досліджень та оцінки географічних параметрів маршруту.

Метод польових досліджень передбачає безпосереднє вивчення різноманітних географічних об'єктів чи явищ на маршруті. Використання спеціального приладдя (наприклад, компасів, висотомірів тощо) підвищує ефективність дослідження, дозволяючи отримати точніші результати.

Метод особистих бесід та анкетування є важливим для збору інформації від місцевих жителів, що дозволяє отримати додаткові знання про об'єкти дослідження, їхній стан, а також культурні та соціальні особливості регіону. Цей метод особливо актуальний у процесі краєзнавчих досліджень.

Отже, під час туристичних походів створюються оптимальні умови для проведення дослідницької діяльності, що включає застосування різноманітних методів дослідження. Це сприяє розвитку творчих здібностей учасників, підвищенню їх цілеспрямованості, вихованню колективізму та моральних якостей, розвитку спостережливості, уяви і розширенню

світогляду. У процесі подорожей діти вчаться поєднувати пізнання життя з природою, що дозволяє їм оцінити її багатство та різноманітність.

1.3. Форми і методи початкової дослідницької роботи під час польових практик в закладах вищої освіти.

Сучасні вимоги висувають необхідність застосування інноваційних та креативних підходів у підготовці майбутніх фахівців, вдосконаленні якості їхньої освіти, а також підвищенні рівня професійної компетентності. Національна доктрина розвитку освіти України визначає стратегічну спрямованість вищої освіти на забезпечення інтеграції наукової та практичної підготовки кадрів. У зв'язку з цим методична підготовка майбутніх педагогічних працівників акцентується на реалізації цих завдань.

Студент виступає ключовим суб'єктом освітнього процесу, який у майбутньому впроваджуватиме будь-які трансформації в освітній системі [12].

Навчально-польова практика є одним із базових компонентів підготовки висококваліфікованих педагогічних кадрів у закладах вищої освіти. Вона становить складову частину освітнього процесу та спрямована на практичне застосування теоретичних знань. Завдяки цій практиці студенти навчаються реалізовувати теоретичні завдання у реальних умовах.

Навчально-польова практика надає можливість майбутнім педагогам здобути практичні навички польових досліджень, оволодіти методикою роботи у природному середовищі, а також розвивати творчі здібності. У процесі проходження практики студенти отримують конкретні завдання, виконуючи які, вони застосовують знання та вміння, набуті під час навчання в аудиторії.

Для студентів природничих спеціальностей навчально-польова практика не є новим компонентом освітнього процесу. Однак у науковій літературі чітке визначення цього поняття трапляється рідко. Згідно зі словником іншомовних слів [36], термін «практика» походить від грецького

слова, що означає активність або діяльність. Термін «польовий» вказує на місце проведення такої діяльності – природне середовище. Отже, навчально-польова практика – це діяльність, яка здійснюється у природних умовах відповідно до вимог навчальної програми закладу вищої освіти.

Навчально-польова практика може проводитися у будь-який сезон: влітку або взимку. У її межах студенти можуть здійснювати стаціонарні спостереження, проводити дослідницьку роботу на визначених маршрутах або виконувати завдання в лабораторних умовах.

Основними функціями навчально-польової практики є навчальна, розвивальна, виховна, діагностична та адаптаційна [11].

Процес навчально-польової практики поділяється на три основні етапи:

- підготовчий,
- польовий,
- камеральний.

На підготовчому етапі студенти знайомляться з метою, завданнями, особливостями та районом проведення практики. Визначаються умови та вимоги до виконання наступних етапів, вивчаються техніка безпеки, необхідні літературні джерела та картографічні матеріали. Студенти розподіляються на бригади й отримують обладнання для проведення дослідницької роботи [39].

Польовий етап передбачає реалізацію теоретичних знань на практиці. Наприклад, під час краєзнавчих досліджень збирається інформація про природу, історичні цінності, звичаї, етнографію чи економічні особливості району. Якщо ж дослідження є геоморфологічними, аналізуються структурні особливості рельєфу, долин, ярів тощо. У цьому етапі можуть проводитися екскурсії, маршрути з дослідженням визначених точок, а також виконуватися індивідуальні завдання. Форми роботи різноманітні: колективна, групова, індивідуальна.

Камеральний етап включає обробку та узагальнення отриманих результатів. Студенти складають звіт на основі щоденників, які ведуться протягом усіх етапів практики.

Під час навчально-польової практики застосовуються різноманітні методи дослідження, включаючи літературний, картографічний, статистичний, математичний тощо. Для поглибленого вивчення використовуються спеціалізовані методики, деякі з яких представлені у таблиці 1.1 [11].

Табл. 1.1.

Методи дослідження, які використовуються під час польових практик
в закладах вищої освіти

Назва методу	Мета використання
Спостереження	Для проведення аналізу і опису різних об'єктів та явищ (метеорологічні дослідження, хмарність, напрямок вітру тощо)
Порівняльний метод	Для визначення спільних та відмінних ознак різних об'єктів та явищ
Аналіз (традиційний, порівняльний, багатоваріантний, структурний, функціональний)	Для обґрунтування теоретико-методологічних основ дослідження, класифікації різновидностей природних ресурсів, визначення їх особливостей.
Морфологічний метод	Для визначення форми рельєфу за його зовнішнім видом, при цьому враховується його відносний вік і літологічна основа
Морфометричний метод	Для визначення кількісних показників форм рельєфу; проведення оцінки інтенсивності ерозійних процесів; визначення ступеня впливу

	геоморфологічних процесів на ландшафт
Генетичний метод	Для визначення походження нерівностей поверхні суходолу, генетичного зв'язку між окремими формами рельєфу і геоморфологічними комплексами
Палеогеоморфологічний метод	Для встановлення зв'язків між давнім і сучасним рельєфом; проведення досліджень характеру екзогенних процесів минулого
Морфодинамічний метод	Для дослідження змін рельєфу під впливом діяльності людини

Отже, у процесі становлення висококваліфікованого педагогічного працівника у галузі природничих наук науково-польова практика займає особливе місце. Вона пройшла складний шлях трансформації та вдосконалення у контексті розвитку сучасних технологій навчання.

З огляду на методи дослідницької діяльності, що застосовуються у рамках науково-польової практики, можна зробити висновок, що вона сприяє формуванню у студентів здатності виявляти взаємозв'язки та взаємодії у природному середовищі. Отже, студенти розвивають усвідомлення важливості раціонального використання природних ресурсів, розширюють світогляд щодо необхідності впровадження природоохоронних заходів, а також набувають практичних навичок роботи зі спеціалізованими приладами та застосування різноманітних методів аналізу й узагальнення отриманих даних.

Окрім цього, практика стимулює розвиток творчих ідей у студентів, що є надзвичайно важливим для їхньої майбутньої професійної діяльності у сфері педагогіки.

РОЗДІЛ II. СУЧАСНИЙ СТАН ГУРТКОВОЇ РОБОТИ З ТУРИЗМУ В ПОЗАШКІЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ.

2.1. Організація гурткової роботи з туризму в Комунальному закладі "Харківська обласна станція юних туристів"

Комунальний заклад "Харківська обласна станція юних туристів" Харківської обласної ради є центром навчально-виховної, методичної, масової роботи з туризму та краєзнавства серед учнівської молоді. Сьогодні – це один з найбільших позашкільних закладів України, який створив свою власну модель сучасного позашкільного однопрофільного закладу.

Головною метою діяльності даного закладу є виховання громадянина України, патріота Слобожанщини засобами туризму, краєзнавства та екскурсій.

Рис. 2.1. Структура Комунального закладу "Харківська обласна станція юних туристів"

Структура Комунального закладу "Харківська обласна станція юних туристів" представлена на рис.2.1

Гурткову діяльність в основному організовують відділ краєзнавства та відділ туризму та спортивного орієнтування.

Відділ краєзнавства займається організацією навчальної та масової роботи серед учнів з географічного, історичного, літературного краєзнавства, археології, етнографії, фольклору, геології, екології, вивчення рідного краю.

Також у відділі організована методична робота з педагогами Харківської області щодо вдосконалення форм і методів краєзнавчої роботи з учнями. Поряд з цим відділ розробляє завдання для юних краєзнавців з урахуванням особливостей Харківського регіону, готує учнів до участі у Всеукраїнських зльотах, конференціях, форумах.

Також певна робота відділу краєзнавства ведеться з обдарованою молоддю. Відділ приймає участь у роботі секцій відділень історії, наук про Землю, філософії та суспільствознавства Харківського територіального відділення Малої академії наук України. Також відділом організовуються краєзнавчі експедиції та оздоровчі табори.

Додатковою функцією відділу є допомога у організації роботи шкільних музеїв, проведення семінарів, конференцій, зборів з музеєзнавства; розробка методичних рекомендацій з питань краєзнавства тощо.

Відділ туризму та спортивного орієнтування займається саме організацією гурткової роботи, проведення змагань, зльотів з різноманітних видів туризму, спортивного орієнтування серед учнів, педагогів області.

Одним із пріоритетних завдань відділу туризму та спортивного орієнтування є підготовка команд юних туристів до участі у Всеукраїнських, міжобласних змаганнях.

Працівниками відділу ведеться робота з розробки маршрутів походів по Харківщині та за її межами.

Випуск туристських груп у походи через маршрутно-кваліфікаційну комісію Департаменту науки і освіти здійснює цей відділ.

Також відділ туризму та спортивного орієнтування займається організацією туристсько-оздоровчих таборів, розробкою методичних рекомендацій з питань туризму, проводить роботи з підготовки спортсменів-розрядників з туризму та спортивного орієнтування серед учнів. Відділ підтримує зв'язки з туристськими та спортивними організаціями області.

При відділах Комунального закладу "Харківська обласна станція юних туристів" працюють навчально-методичні кабінети відповідно до профілів роботи закладу.

В комунальному закладі діють гуртки за різноманітними видами туризму та спорту: пішохідний, лижний, водний, велосипедний, гірський, спелеологічний, спортивне орієнтування, туристське багатоборство. А також діють гуртки за різними напрямками краєзнавства: історичне, географічне, літературне, археологічне, геологічне, екологічне, фольклор та етнографія.

До Комунального закладу "Харківська обласна станція юних туристів" приймаються вихованці віком від 5 до 21 року. Також закладом ведеться робота щодо залучення учнів, які потребують соціальної допомоги та соціальної реабілітації. Комунальний заклад тісно співпрацює з навчальними закладами інтернатного типу з питань надання методичної та практичної допомоги в організації туристсько-краєзнавчої роботи чи оздоровленні дітей.

Середня наповнюваність гуртків Комунального закладу - 10-15 вихованців.

Навчальний рік у закладі як і в закладах середньої освіти розпочинається 1-го вересня. Комплектування гуртків здійснюється з 1 до 15 вересня. Зарахування вихованців до гуртків здійснюється протягом навчального року по мірі укомплектованості гуртків, на підставі заяви батьків. Однією з умов закладу - для зарахування до туристських гуртків вихованцям необхідно подати медичну довідку про відсутність протипоказань до занять.

В Комунальному закладі "Харківська обласна станція юних туристів» освітній процес відбувається відповідно до особистих можливостей, інтересів

чи здібностей учнів, при цьому враховується їх вік. Кожен вихованець закладу може займатися в кількох гуртках та змінювати їх протягом року. Під час шкільних канікул заклад організовує різноманітну масову роботу щодо повноцінного відпочинку та оздоровлення на туристичних базах, у таборах вихованців. Поряд з цим учні мають можливість прийняти участь у різноманітних походах, експедиціях, змаганнях, навчально-тренувальних зборах тощо.

При складанні кваліфікаційних іспитів чи виконанні відповідних нормативів, вихованцю присвоюється звання, розряд, категорія, та видається свідоцтво про його присвоєння.

Також випускникам закладу видаються свідоцтва про закінчення закладу відповідно до Порядку видачі випускникам позашкільних навчальних закладів свідоцтв про позашкільну освіту, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12.07.2001 № 510.

В Комунальному закладі "Харківська обласна станція юних туристів" діють трьох рівневі гуртки. Гуртки початкового (першого) рівня спрямовані на загальний розвиток вихованців, виявлення у них здібностей, привиття зацікавленості до певних видів туристичної та краєзнавчої діяльності. Гуртки основного (другого) рівня спрямовані на розвиток стабільних інтересів вихованців. Саме на цьому рівні учні придбавають знання, практичні вміння, навички, задовольняють потреби у професійній орієнтації. В гуртках вищого (третього) рівня об'єднуються обдаровані та здібні вихованці, юні спортсмени-розрядники з туризму, кандидати Малої академії наук України за інтересами.

Гуртки діють відповідно до навчальних планів та програм.

Навчальні плани схвалюються педагогічною радою закладу та погоджуються Департаментом науки і освіти.

Навчальні програми складаються на основі типових програм, розглядаються методичною радою комунального закладу та затверджуються директором.

В даному позашкільному закладі складаються різні навчальні програми, такі як, однопрофільні, комплексні, та й такі, що передбачають індивідуальне навчання вихованців.

Тривалість одного заняття визначається навчальними планами та програмами, відповідно до вікових категорій учнів. Так, вихованці віком від 5 до 6 років займаються 30 хвилин; учні віком від 6 до 7 років - 35 хвилин; а слухачі старшого віку - 45 хвилин.

Комунальним закладом гурткова робота організовується у приміщеннях загальноосвітніх, позашкільних, професійно-технічних, вищих навчальних закладів, на базах спортивних будівель, стадіонів тощо відповідно до укладених угод.

Незважаючи на військовий стан у країні, педагогічним колективом закладу постійно ведеться робота щодо збереження та розвитку мережі гуртків туристсько-краєзнавчого напрямку. Так, станом на 01 січня 2023 року в Комунальному закладі "Харківська обласна станція юних туристів" діяло 87 гуртків, протягом року кількість гуртків зросла на 13,86%. Вже наприкінці грудня 2023 року в комунальному закладі діяв 101 гурток. Динаміка кількості діючих гуртків в Комунальному закладі "Харківська обласна станція юних туристів" у 2023 році зображена на Рис. 2.2.

Рис. 2.2. Динаміка кількості діючих гуртків в Комунальному закладі "Харківська обласна станція юних туристів" у 2023 році

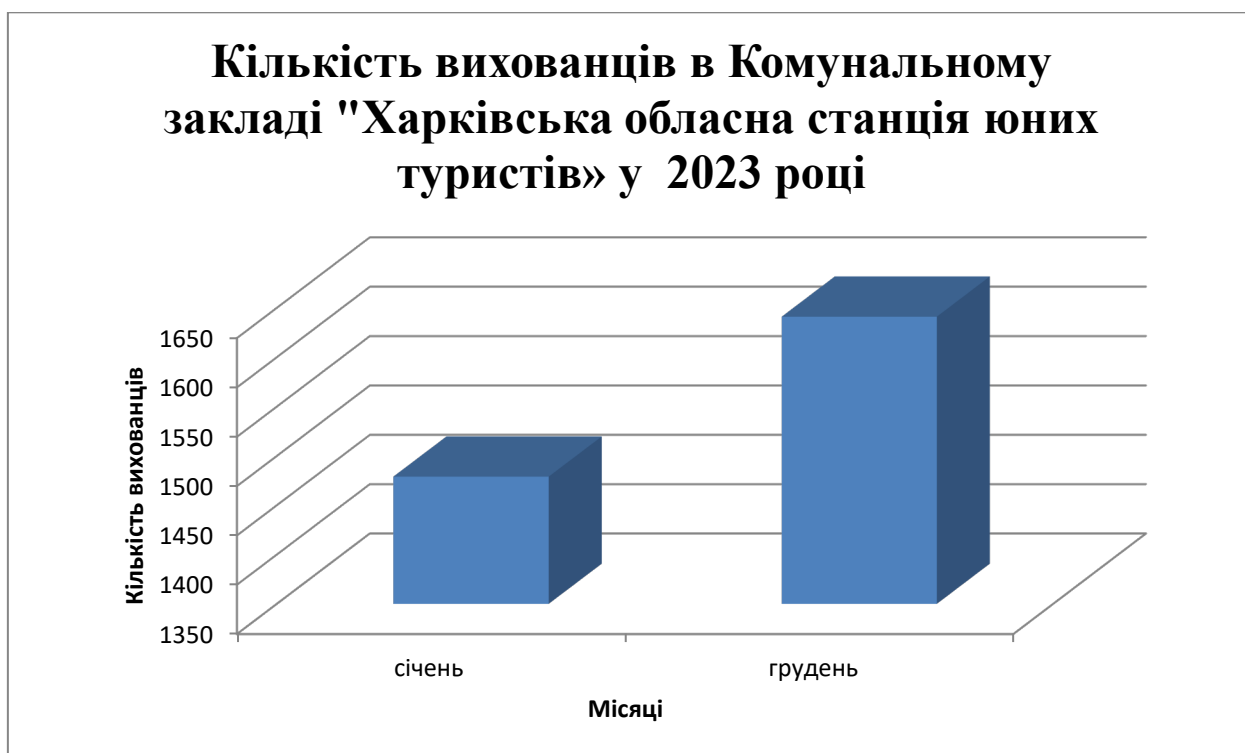

Рис. 2.3. Динаміка кількості вихованців в Комунальному закладі "Харківська обласна станція юних туристів» у 2023 році

На Рис. 2.3. представлена динаміка кількості вихованців в Комунальному закладі "Харківська обласна станція юних туристів» у 2023 році.

Слід відмітити, що поряд із позитивною динамікою кількості діючих гуртків у комунальному закладі протягом 2023 року, зростає і кількість вихованців. Так, станом на 01 січня 2023 року в гуртках закладу займалися 1479 учнів, протягом року додатково залучено 162 вихованця. Станом на 25 грудня 2023 року в закладі вже займалися 1641 вихованця.

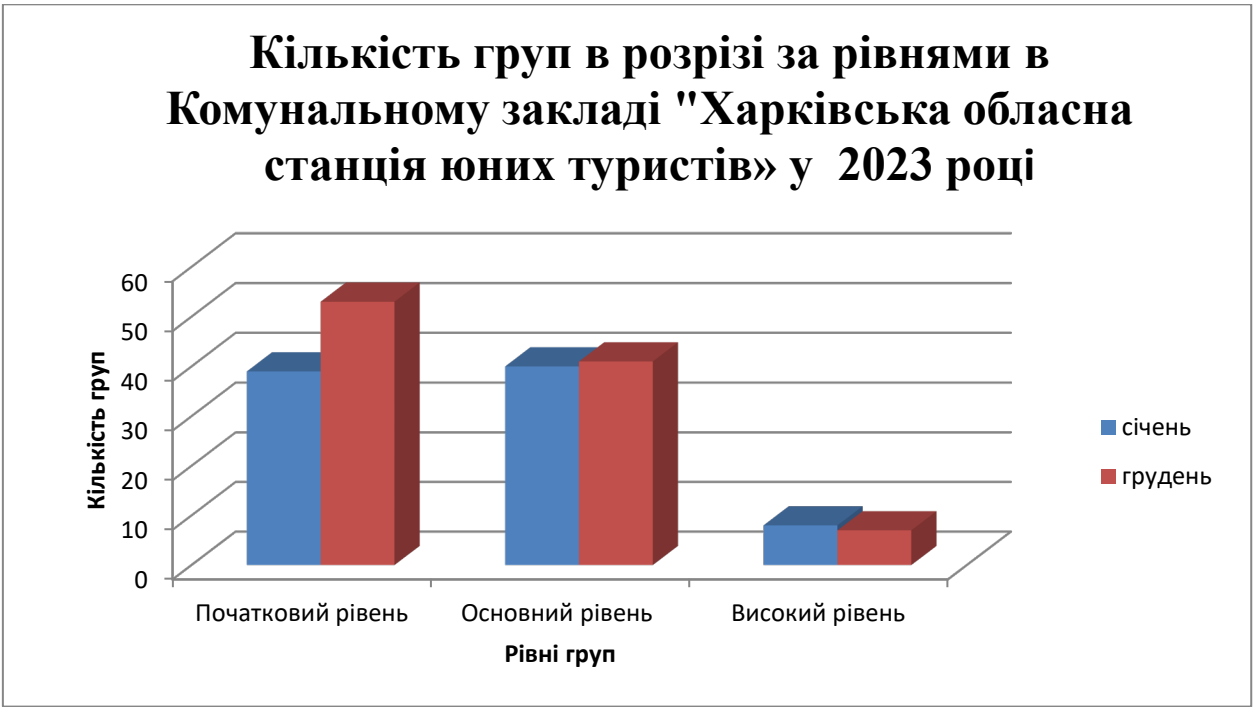

Рис. 2.4. Динаміка кількості груп в розрізі за рівнями в Комунальному закладі "Харківська обласна станція юних туристів» у 2023 році

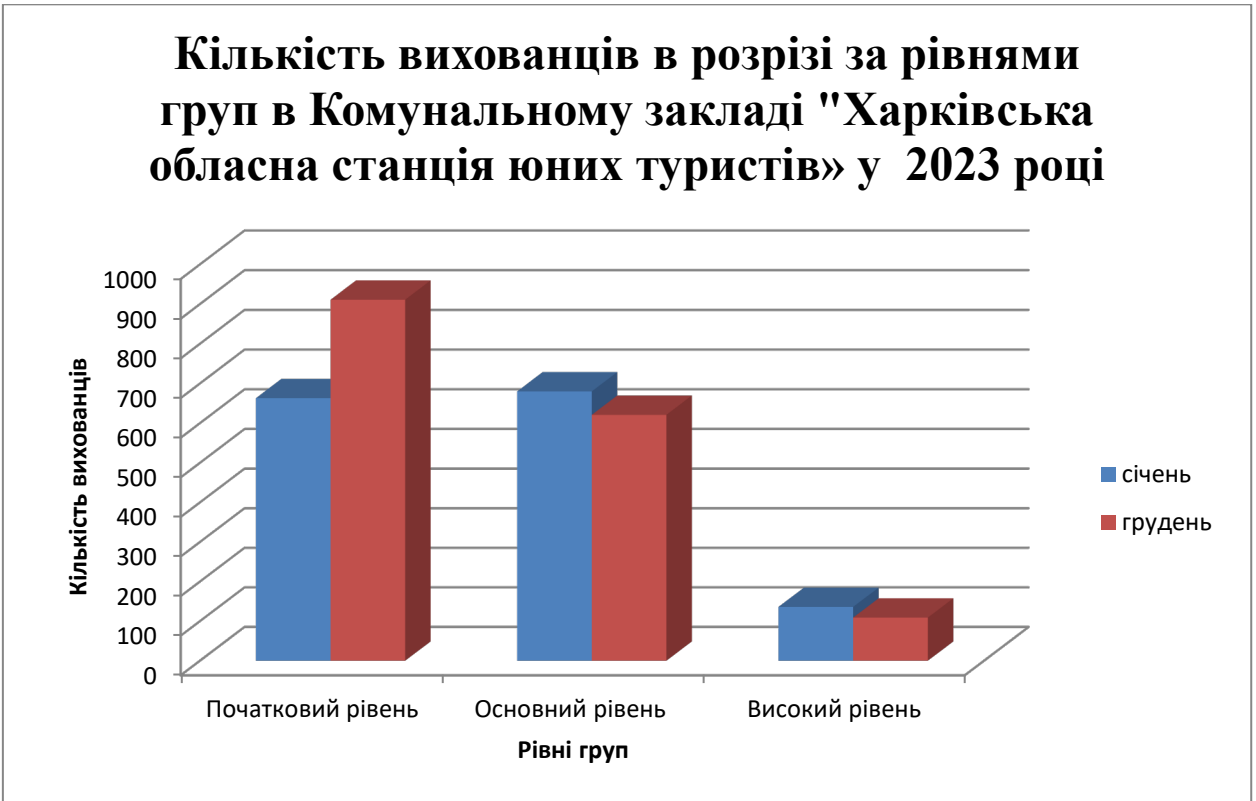

Рис. 2.5. Динаміка кількості вихованців в розрізі за рівнями груп в Комунальному закладі "Харківська обласна станція юних туристів» у 2023 році

На Рис. 2.4. та Рис. 2.5. зображена динаміка кількості груп та вихованців в розрізі за рівнями груп в Комунальному закладі "Харківська обласна станція юних туристів» у 2023 році.

Слід відмітити, що протягом 2023 року кількість груп початкового рівня зросла, якщо в січні 2023 року діяло 39 груп початкового рівня, в яких займалося 663 вихованця, то наприкінці 2023 року маємо 53 групи, в яких займається 911 вихованців. То ж слід відмітити значний зріст як кількості груп, так і кількості вихованців за даний період.

Також маємо невелику позитивну динаміку щодо кількості груп основного рівня, на початку 2023 року діяло 40 груп, протягом року добавилася ще одна група. Поряд з цим спостерігаємо негативну динаміку щодо кількості учнів в групах основного рівня – на початку року займалося 680 вихованців, наприкінці року значно менше – 621 учень.

Кількість груп високого рівня протягом року скоротилась на 1 групу, тобто на початку року значилось 8 груп, наприкінці року – 7. Також маємо негативну динаміку щодо кількості учнів – на початку року було 136 вихованців, у грудні 2023 року значиться 109.

Мережа гуртків Комунального закладу "Харківська обласна станція юних туристів» станом на 01 жовтня 2023 року представлена на Рис. 2.6.

Рис. 2.6. Мережа гуртків Комунального закладу "Харківська обласна станція юних туристів» станом на 01 жовтня 2023 року

Заняття гуртків проводяться не тільки в місті Харків, а й в Харківському, Красноградському, Куп'янському, Ізюмському, Богодухівському, Лозівському, Чугуєвському районах. В основному на базах закладів освіти: гімназій, ліцеїв, будинків дитячої та юнацької творчості.

Рис. 2.7. Кількість груп за напрямом роботи гуртка, грудень 2023 року

Рис. 2.8. Кількість вихованців у групах за напрямом роботи гуртка, грудень 2023 року

На Рис. 2.7. та Рис. 2.8. відображена кількість груп за профілем гуртка та кількість вихованців, що в них навчаються станом на грудень 2023 року.

В Комунальному закладі "Харківська обласна станція юних туристів" діють гуртки за наступним профілем туристсько-краєзнавчого напрямку, а саме: географічний, екологічний, геологічний, історичний, археологічний, економічний, літературне краєзнавство, народознавчий, музеєзнавство, юні етнологи, велосипедний туризм, туристсько-краєзнавчий, водний, пішохідний, спортивний туризм, спортивне орієнтування, козацько-лицарського вих. «Джура», історія України, геоінформаційні системи у географії, скелелазіння, основи фенології, гідрологія, юні етнографи.

Найбільше груп та вихованців у гуртках мають гуртки за наступним профілем: народознавчий гурток, велосипедний туризм, географічне краєзнавство, пішохідний туризм. В них діє понад 10 груп в яких займається більше ніж 160 учнів.

Поряд з цим, є такі напрямки гуртків, де здійснює лише 1 група і займається в них не більше 15 вихованців. Це такі напрямки як музеєзнавство, водний туризм, геоінформаційні системи у географії, основи фенології, гідрологія.

Отже, Комунальний заклад "Харківська обласна станція юних туристів" - один з найбільших позашкільних закладів України, який створив свою власну модель сучасного позашкільного однопрофільного закладу. Це центр навчально-виховної, методичної, масової роботи з туризму та краєзнавства серед учнівської молоді.

Незважаючи на військовий стан у країні, педагогічним колективом закладу постійно ведеться робота щодо збереження та розвитку мережі гуртків туристсько-краєзнавчого напрямку. Так, станом на 01 січня 2023 року в Комунальному закладі "Харківська обласна станція юних туристів" діяло 87 гуртків, протягом року кількість гуртків зросла на 13,86%. Вже наприкінці грудня 2023 року в комунальному закладі діяв 101 гурток. Слід відмітити, що позитивна динаміка щодо зросту кількості гуртків протягом 2023 року

сталася в основному за рахунок створення нових гуртків початкового рівня та залучення вихованців до них.

Заняття гуртків комунального закладу проводяться не тільки в місті Харків, а й в Харківському, Красноградському, Куп'янському, Ізюмському, Богодухівському, Лозівському, Чугуєвському районах Харківської області. Комунальним закладом гурткова робота організовується у приміщеннях загальноосвітніх, позашкільних, професійно-технічних, вищих навчальних закладів, на базах спортивних будівель, стадіонів тощо відповідно до укладених угод.

2.2. Досвід дослідницької роботи в турпоходах в Комунальному закладі "Харківська обласна станція юних туристів»

Під час організації туристичних походів, екскурсій, експедицій учні Комунального закладу "Харківська обласна станція юних туристів» працюють над різними завданнями Всеукраїнського руху учнівської молоді України за збереження і примноження традицій, звичаїв, обрядів народу «Моя земля – земля моїх батьків», Всеукраїнської експедиції учнівської та студентської молоді «Моя Батьківщина – Україна», Всеукраїнського конкурсу на кращу туристсько-краєзнавчу експедицію «Мій рідний край», Всеукраїнську краєзнавчу акцію учнівської молоді «Українська революція: 100 років надії і боротьби». Також вихованці закладу залучаються до практичної природоохоронної роботи, екологічної діяльності зі збереження навколишнього середовища. Під час туристсько-краєзнавчих походів учні займаються пошуковою та науково-дослідницькою роботою, результатом якої є участь у роботі секцій Харківського територіального відділення Малої академії наук.

Розглянемо результати дослідної роботи юних краєзнавців з різних регіонів України, що відображені у видавничій діяльності комунального закладу. Поряд з цим, слід відмітити, що у видавничій діяльності висвітлюються в основному матеріали пошуково-краєзнавчої роботи

учнівської та студентської молоді закладів освіти без організації туристичних походів, тому для детального ознайомлення дослідницької роботи учнів з різних тематик саме у турпоходах матеріалу недостатньо.

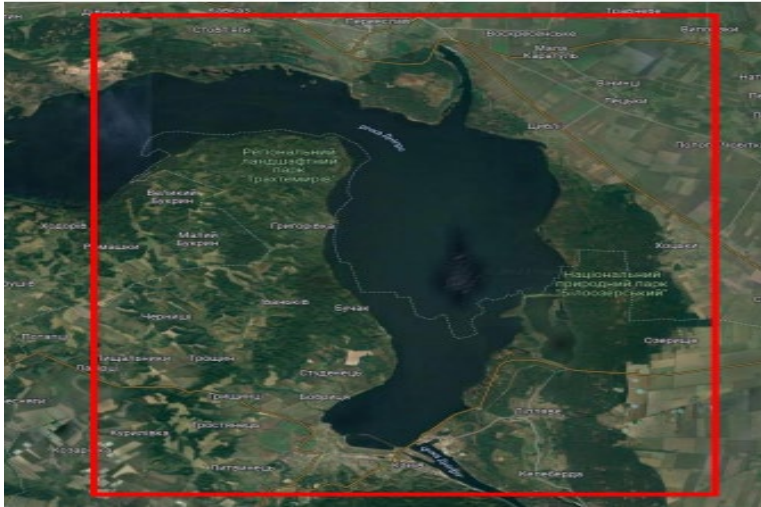
Так, у збірці «Всеукраїнська краєзнавча акція учнівської молоді «Шляхами мандрів Григорія Сковороди», що присвячена 300-річчю від дня народження Г.С. Сковороди», представлені маршрути туристичних походів, краєзнавчих експедицій, екскурсій, розроблених та пройдених вихованцями туристсько-краєзнавчих гуртків. Дослідницька робота в даних походах має більш історико-краєзнавчий напрямок, направлена на вивчення біографії видатного письменника Г.С. Сковороди, ознайомлення з умовами його життя, з його творчою спадщиною, з улюбленими місцями, місцем поховання, пам'ятниками, життєвими поглядами тощо. Мандруючи стежками філософа, учні поглиблюють знання про рідний край та глибше пізнають духовні погляди митця.

Розглянемо один із цікавих туристсько-краєзнавчий маршрут «Берегом Канівського водосховища: від Переяслава до Трахтемирова», що представлений в даній збірці. Цей маршрут розробила учениця 10-А класу Вільнянської гімназії «Світоч», вихованка гуртка «Краєзнавці» Комунального закладу «Центр туризму» Запорізької обласної ради Запорізької області Височина Дар'я під керівництвом практичного психолога, керівника гуртка комунального закладу Рогатіної Я.О. Поряд з цим ознайомимося з досвідом дослідницької роботи організованої в даному турпоході.

Автора даного туристсько-краєзнавчого маршруту привернув факт перебування Г.С. Сковороди в «історико-культурному серці України» – місті Переяслав.

Для визначення нитки маршруту по найдавнішому місті Русі перед автором постала необхідність ознайомлення з місцевістю та її історичним минулим, з історико-культурною спадщиною, природою, а також біографією філософа, який мешкав в Переяславі 8 років починаючи з 1751 року тощо.

Саме з вивчення різних літературних джерел, електронних ресурсів та

картографічного матеріалу і розпочалася початкова дослідницька робота.

Вивчаючи біографію мислителя, учениця немовби поринула в його минуле, заглибилася в його думки, і залучивши свою фантазію припустила, якими б

Рис. 2.9. Район походу

стежками міг

мандрувати філософ в ті часи.

Після вивчення різних джерел інформації, автор визначилася з районом походу та описала його. Район походу представлений на Рис.2.9. Розглянемо його коротку характеристику.

Опис починається з географічного дослідження, визначення місця знаходження району. Зазначено: район походу знаходиться в південній частині Київської та північній частині Черкаської області.

Далі описується рельєф району походу - горбиста рівнина із загальним нахилом до долини Дніпра. Також, зазначено своєрідну будову обраного району - в межах Придніпровської височини виділяються Канівські гори, де панує велика різниця відносних висот глибокого й густе розчленовування ярами й балками, поверхня має вигляд ерозійних гір. Цю, частину теоретичної роботи, можна віднести теж до географічного дослідження. Також, в описі району, можна відмітити і дослідницьку роботу гідрологічного характеру - представлена характеристика Канівського водосховища, вздовж якого пролягає маршрут, його площа, об'єм води, довжина та ширина, найбільша глибина, які впадають в нього річки. Також зазначені найбільші міста на узбережжі Канівського водосховища.

Рис. 2.10. НПП «Білозерський»

ниткою маршруту окрім пішохідних походів можна організовувати і велосипедні походи. А вздовж берегу Канівського водосховища можна розробити цікаві водні походи.

Так як, це туристсько-краєзнавчий маршрут, виділено також його краєзнавчу складову, визначені найцікавіші місця району походу:

музеї міста Переяслав, пов'язані із життям та творчістю Г.С. Сковороди та доби козаччини, Тарасова гора, присвячена найвідомішому українському поету Т.Г. Шевченку, руїни церкви в с. Циблі та Рожена криниця з млином в Черкаській області.

Після проведення початкової дослідницької роботи, розроблена нитка маршруту: місто Переяслав – затока річки Дніпро «Куряче горло» - село Циблі - наметова стоянка «Канівське водосховище» - наметова стоянка «Канівське море» - місто Канів - Тарасова гора - село Бобриця - Трахтемирівський півострів - село Григорівка.

Загальна протяжність активної частини складає 100 км.

Ступінь складності походу: третя.

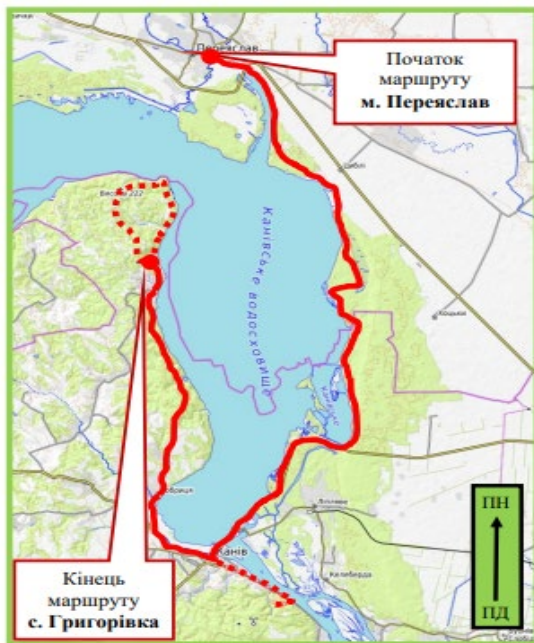
Наступним етапом дослідної роботи на маршруті є ознайомлення з природними ресурсами району походу - національний природний парк «Білозерський» та регіональний ландшафтний парк «Трахтемирів».

Автором визначено, що цією

Рис. 2.11. РЛП «Трахтемирів»

Тривалість туристсько- краєзнавчого походу: 7 днів

Маршрут передбачає: відвідання національного історико етнографічного заповідника «Переяслав» з екскурсіями у «Меморіальний музей Г.С. Сковороди», «Музей народного сухопутного транспорту Середньої Наддніпрянщини», «Музей народної архітектури та побуту Середньої Наддніпрянщини», огляд руїн церкви святого Іллі (с. Циблі), проходження стежками національного природного парку «Білозерський», підняття на Тарасову гору з

Рис. 2.12. Карта-схема маршруту відвідання музею Тараса Шевченка та регіонального ландшафтного парку «Трахтемирів».

Рис. 2.13. Карта генштабу

Як бачимо, нитка маршруту має більш краєзнавчий характер, бо район походу дуже насичений історичними та архітектурними пам'ятками. Автором зазначена можливість під час походу проводити краєзнавчу дослідницьку діяльність. Найпростішою формою якої є активізація пізнавального інтересу, тобто проведення тематичних екскурсій, яких можна провести в цьому районі безліч.

Також, при розробці маршруту автором проведено картографічні дослідження за допомогою відкритих геоданих:

- вид на район походу зі супутника - ресурс GoogleMap відображено на Рис. 2.9.;

- карта-схема маршруту - ресурс OSM_OpenToroMap зображено на Рис. 2.12.

- Карта Генштабу, на якій зазначено: напрямок карти «північ-південь», масштаб, варіанти напрямку руху, місця ймовірних стоянок та місця цікавих краєзнавчих об'єктів за маршрутом з фото цих місць (для кращого орієнтування на місцевості) представлена на Рис. 2.13.

Нажаль запропонований маршрут ще не подоланий через російсько-українську війну, але автор має надію з гуртківцями помандрувати стежками філософа по закінченні війни.

Отже, незважаючи на повномасштабне вторгнення росії в Україну, тяжкі обставини Харкова та області, які знаходиться під постійними обстрілами Комунальний заклад «Харківська обласна станція юних туристів» не припиняючи свою роботу, щодо ведення гурткової та екскурсійної діяльності, займається ще і видавничою діяльністю, завдяки якій можемо зробити висновки, що в гуртках приділяється значна увага пошуковій, дослідницькій та пошуково-дослідницькій роботі. Саме завдяки цьому можна закріпити набуті знання з географії, історії, екології, Харківщинознавства тощо. В процесі походів, екскурсій у вихованців гуртків формується світогляд, уявлення про побут, культуру минулих часів, разом з цим вихованці отримують навички спостережень, осмислення, роблять перші

узагальнення і приходять до певних висновків. Також такі походи та екскурсії сприяють адаптації учнів до культури своєї держави, виховують культуру поведінки в суспільстві та естетичні почуття.

РОЗДІЛ III. СТВОРЕННЯ ТУРИСТИЧНО-КРАЄЗНАВЧОГО ГУРТКА В ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ДЛЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ РОБОТИ В ТУРПОХОДАХ

3.1. Організаційно-методичні засади створення туристично-краєзнавчого гуртка в загальноосвітніх навчальних закладах.

Туристично-краєзнавчий напрямок у позакласній роботі навчального закладу відіграє важливу роль в формуванні позитивних рис особистості, таких як активність, ініціативність, товаристськість, витривалість, здатність до взаємодопомоги тощо.

Туристично-краєзнавча робота в загальноосвітніх закладах може проходити в різних формах учнівських об'єднань, таких як гуртки, клуби чи товариства.

Саме групова форма спілкування учнів загальноосвітніх навчальних закладів створює умови для вільного спілкування з метою реалізації поставлених завдань, які в той же час виконуються колективно.

Робота учнів в групі полягає у спільному плануванні, сприйнятті та обговоренню отриманої інформації, вибудовуванню програми дій, виконанню певної роботи для досягнення результату поставленого завдання, проведенню аналізу та оцінюванню отриманих результатів.

В даній роботі вирішив приділити увагу формі учнівського об'єднання такої як гурток, бо це найпоширеніше добровільне об'єднання учнів у загальноосвітніх навчальних закладах.

Гурток – самодіяльний колектив учнів, об'єднаних за спільними інтересами. Метою гуртка є формування, розвивання, поглиблення знань та здібностей учня з будь-якої дисципліни.

Туристично-краєзнавчий гурток – самодіяльний колектив учнів, об'єднаний для поглибленого вивчення рідного краю засобами туризму.

Робота туристично-краєзнавчих гуртків відбувається відповідно до вимог програм, розроблених та погоджених Міністерством освіти та науки України.

Розглянемо в даній роботі організаційно-методичні засади створення уявного туристично-краєзнавчого гуртка.

Як правило, туристично-краєзнавчий гурток в загальноосвітньому навчальному закладі створюється за ініціативою вчителя, якому допомагають в цій справі найактивніші учні, які проявляють зацікавленість в краєзнавстві та туризмі. Оскільки загальноосвітні навчальні заклади входять до структури позашкільної освіти, то гурток можна утворювати наказом директора загальноосвітнього навчального закладу. Проект наказу директора представлений в Додатку А.

Даним наказом призначено керівника гуртка, покладені контролюючі функції на заступників директора закладу щодо затвердження графіка роботи гуртка, за ведення журналів гурткової роботи, за виконання плану роботи гуртка. Також прописані обов'язки керівника гуртка щодо розробки та затвердження плану роботи гуртка з дотриманням вказаних строків, поряд з цим зазначено необхідність проведення вступного інструктажу з вихованцями гуртка на першому занятті тощо.

Для обрання активу гуртка, розподілення обов'язків між членами гуртка, визначення назви гуртка, емблеми, девізу проведено засідання загальних зборів Проект Протоколу засідання загальних зборів туристично-краєзнавчого гуртка представлено у Додатку Б.

На засіданні загальних зборів туристично-краєзнавчого гуртка обрано старосту та його заступника. Враховуючи особисті таланти та бажання кожного члена гуртка, розподілено обов'язки між вихованцями. Крім старости гуртка та його заступника в гуртку значаться: завгосп, санінструктор, кухар, фізорг, культорганізатор, відеоблогер та скарбник. За кожною посадою значаться 2 вихованці гуртка.

Також на загальних зборах затверджено назву туристично-краєзнавчого гуртка «Юний мандрівник». Визначилися з девізом та емблемою гуртка.

Девіз туристично-краєзнавчого гуртка «Юний мандрівник»:

«Лінь та тугу - відганяйте!

Всі мандруйте! Все пізнайте!»

Рис. 3.1. Емблема туристично-краєзнавчого гуртка «Юний мандрівник»

Туристично-краєзнавчий гурток «Юний мандрівник».

Віковий склад Учні 5-х – 9-х класів

Тривалість 35 годин (1 год на тиждень)

Наповнюваність гуртка може варіюватися від 15 до 20 вихованців.

Метою туристично-краєзнавчого гуртка є формування в учнів стійкого інтересу до пізнання рідного краю, туризму та активного відпочинку, що передбачає:

- набуття вихованцями гуртка поглиблених знань з краєзнавства;
- розвиток ініціативної діяльності та творчого підходу до організації подорожей;
- виховання любові до природи, навколишнього середовища, культурної спадщини та традицій рідного краю;

- набуття самостійності та відповідальності в процесі планування та проведення туристичних заходів.

Для досягнення визначеної мети туристично-краєзнавчий гурток реалізує наступні завдання:

1. Формування інтересу до туризму:

- ознайомлення вихованців гуртка із різними формами туризму, його історією та сучасними тенденціями (тематичні лекції, бесіди);
- організація цікавих зустрічей з професійними туристами, гідами, екологами, які можуть поділитися своїм досвідом та зацікавити учнів в подальшому вивченню туристичних навиків.

2. Розвиток практичних навичок:

- проведення навчальних занять з орієнтування на місцевості, використання карти, компасу та GPS (при наявності інтернету), які є невідємними в організації туристично-краєзнавчої роботи;
- організація виїздів на природу, з метою навчання основам безпеки в туристичних походах, методам розпалювання вогнища в різних погодних умовах, приготування страв на вогнищі, наметування, долаття природних перешкод тощо;
- придбання практичних навичок з описування краєзнавчих досліджень, ведення польового зошита, щоденника туриста.

3. Вивчення культурної спадщини:

- організація та проведення екскурсій до місць історичної та культурної значимості;
- вивчення легенд, традицій та звичаїв різних регіонів, українського народу, їх збереження та примноження.

4. Формування командного духу:

- організація командних змагань та ігор - це сприятиме розвитку комунікаційних навичок і вміння працювати в команді;
- колективна підготовка до походів запорука зміцнення дружніх зв'язків в колективі та взаємопідтримки.

5. Соціалізація вихованців гуртка:

- формування основ культури, спілкування, діалогу, формування здатності до колективного співробітництва та соціальної активності;
- формування свідомого ставлення до особистої безпеки та безпеки оточуючих;
- виховання позитивних соціальних якостей: колективізм, працелюбство, самостійність, відповідальність тощо; виховання поваги до інших людей та доброзичливості.

6. Формування ціннісного ставлення до природи:

- набуття навичок екологічної поведінки та екологічної культури;
- усвідомлення функцій природи в житті людини та її самоцінності та формуванні особистої відповідальності за стан навколишнього середовища місцевому чи глобальному рівнях.

Табл.3.1.

План роботи туристично-краєзнавчого гуртка «Юні мандрівники»

№ з/п	Дата	Тема і зміст заняття	Кількість годин		
			Усього	Теоретичних	Практичних
1.		Вступ	2	2	-
1.1.		Вступне заняття. Мета та завдання гуртка. Правила безпеки життєдіяльності на заняттях, екскурсіях, подорожах, змаганнях, походах тощо.	1	1	
1.2.		Історія розвитку туризму та краєзнавства. Перспективи	1	1	

		сьогодення.			
2.		Географічне краєзнавство	10	5	5
2.1.		Краєзнавство: визначення, сутність	1	1	
2.2.		Географічне положення Богодухівського району та Золочівської ОТГ. Історія адміністративно-територіального устрою Богодухівщини. Краєзнавчі музеї.	1		1
2.3.		Екскурсія до краєзнавчого музею. Складання звіту екскурсії	1		1
2.4.		Історія та культура рідного краю	1	1	
2.5.		Туристсько – краєзнавчі можливості рідного краю. Пам'ятки історії, культури і природи. Гра-квест	1		1
2.6.		Екскурсія по культурним пам'яткам Золочівщини. Складання звіту екскурсії	1		1
2.7.		Охорона навколишнього середовища: роль туриста - краєзнавця	1	1	
2.8.		Погода і спостереження за нею. Зміни погоди та причини, що їх викликають. Природні стихійні явища.	1	1	
2.9.		Метеорологічна служба. Метеорологічні прилади, Прогнозування погоди і народні прикмети.	1	1	
2.10		Екскурсія до Золочівської метеорологічної станції. Складання звіту екскурсії.	1		1
3.		Топографічна підготовка	9	5	4

3.1.		Топографія для туриста. Вивчення топографічних карт. Топографічна підготовка. План і карта.	1	1	
3.2.		Загальні поняття про масштаби карт. Умовні топографічні знаки. Зображення місцевих предметів на топографічних картах	1	1	
3.3.		Компас, його будова. Поняття про азимут.	1	1	
3.4.		Рельєф місцевості та зображення його на картах	1		1
3.5.		Орієнтування на місцевості. Орієнтування на місцевості за ознаками місцевих предметів і явищ природи	1		1
3.6.		Основні правила роботи з картою на місцевості	1	1	
3.7.		Визначення напрямів та відстаней на місцевості та плані. Визначення прямокутних координат.	1		1
3.8.		Відносна і абсолютна висота точок місцевості. Шкала висот і глибин.	1	1	
3.9.		Зображення нерівностей земної поверхні на плані та карті.	1		1
4		Основи туризму	14	7	7
4.1.		Туризм як засіб вивчення географії рідного краю	1	1	
4.2.		Види туризму. Розвиток туризму в Україні.	1	1	
4.3.		Зустріч з працівником туристичної фірми	1		1
4.4.		Організація та підготовка туристського походу	1	1	
4.4.		Спорядження туриста: особисте	1	1	

		та групове			
4.6.		Організація харчування в поході	1	1	
4.7.		Екскурсія до Комунального закладу «Харківська обласна станція юних туристів». Складання звіту екскурсії	1		1
4.8.		Привали і ночівлі. Установка намету, облаштування кострищ	1		1
4.9.		Вязання туристичних вузлів	1		1
4.10.		Туристична аптечка. Медична допомога в поході.	1		1
4.11		Розробка маршруту одноденного походу, виділення найважливіших об'єктів на маршруті	1	1	
4.12.		Організація одноденного походу	1	1	
4.13.		Одноденний похід «Стежками Золочева»	1		1
4.14.		Звіт про туристсько-краєзнавчий похід	1		1

Під час діяльності першого року гуртка вихованці повинні знати правила безпеки життєдіяльності під час занять, екскурсій та походів, географічне положення Богодухівського району та Золочівської ОТГ, краєзнавчі об'єкти та музеї, що знаходяться на його території, загальні вимоги до облаштування туристського побуту, організації харчування в польових умовах, вимоги щодо гігієни у поході та наданні першої медичної допомоги.

Також гуртківці повинні набути необхідних навичок участі у командній роботі гуртка, виконання простих топографічних та географічних краєзнавчих досліджень, участі у організації одноденних туристичних

походів, забезпечення гідної життєдіяльності у походах, складання звітів екскурсій, походів тощо.

Отже, найбільш доцільною у позакласній роботі загальноосвітніх навчальних закладів є гурткова робота, бо це один із найефективніших шляхів розвитку творчої особистості. Саме гурткова робота розвиває естетичні та художні смаки учнів, поглиблює їх знання, розвиває їх творчі здібності, виховує почуття краси, почуття патріотизму та національної свідомості учнів.

Чітка, добре продумана та спланована гурткова робота аж ніяк не перевантажує учнів. Навпаки, вона значно полегшує сприйняття та засвоєння матеріалу на уроках, допомагає учням працювати за покликанням. У процесі гурткової роботи педагог має змогу глибше пізнати особистість кожного вихованця, допомогти йому з самовизначенням. Гурткова робота нерозривно пов'язана з навчально-виховним процесом, що здійснюється на уроках і ґрунтується на знаннях і навичках, набутих учнями на заняттях. Характерною особистістю гурткової роботи є те, що вона не регламентується обов'язковими програмами, а це надає їй гнучкості і дозволяє краще враховувати прагнення кожної дитини.

Поряд з цим гурткова робота вирішує проблему організації вільного часу учнів, задовольняє їх різноманітні інтереси, активізує їхню пізнавальну діяльність.

Туристично-краєзнавчий гурток – це перша сходинка до пізнання рідного краю, вивченні його історико-культурної цінності, вихованні патріотизму, любові до України, поваги до народних звичаїв, традицій, національних цінностей Українського народу, а також інших націй і народів.

Також постійне заняття туристично-краєзнавчою роботою сприяє формуванню позитивних рис особистості, таких як активність, ініціативність, товаристська, витривалість, здатність до взаємодопомоги, формуванню свідомого й відповідального ставлення до власного здоров'я та здоров'я

оточуючих, навичок безпечної поведінки формуванню здорового способу життя вихованців тощо.

Тому особливу увагу необхідно приділяти створенню туристично-краєзнавчих гуртків в загальноосвітніх закладах, організації та плануванню їх діяльності, залученню та зацікавленню учнів. Бажано, створити такі умови для діяльності гуртка, щоб його вихованці мали змогу не тільки займатися теоретичною та практичною складовою у приміщенні закладу, а й ходити в походи різної складності, долати цікаві маршрути, разом з цим вивчати природу рідного краю.

3.2. Розробка маршруту гірськими масивами Карпат для учасників туристично-краєзнавчого гуртка з організацією дослідницької роботи

Під час підготовки походів і екскурсій та їх проведення складаються гарні умови для здійснення дослідницької діяльності, яка розвиває творчу ініціативність та цілеспрямоване використання енергії юних туристів.

Враховуючи природно-рекреаційний потенціал та велику кількість цікавих географічних та краєзнавчих об'єктів Закарпатської області, вирішено розробити кількадеденний пішохідний маршрут з сел. Воловець до сел. Міжгір'я по полонині Боржава з проведенням дослідної роботи на даному маршруті. Дана територія є найбільш безпечною в період військових дій, що відбуваються в даний час на території України.

Застосуємо 3 етапи дослідницької роботи: підготовчий, польовий та камеральний.

На підготовчому етапі дослідження необхідно вирішити широке коло питань щодо підготовки до туристичного походу. Юними туристами необхідно провести роботу щодо вивчення популярних маршрутів Карпатами, збору документації, відбору найцікавіших маршрутів, провести детальне ознайомлення з тематикою маршруту за допомогою літературних джерел, ознайомитися з транспортною доступністю. Також провести роботу

щодо створення картографічної основи походу, виділення місць для проведення ночівлі тощо.

Тобто, головними завданнями підготовчого етапу туристичного походу є вибір району туристичного походу, визначення транспортної доступності, цікавості досліджуваних об'єктів, розробка нитки маршруту походу згідно з вимогами безпеки для різних вікових категорій учнів та ін.

Отже, розроблено лінійний маршрут «Знайомство з полониною Боржави» від сел. Воловець до сел. Міжгір'я по полонині Боржава.

Головною метою походу є знайомство з природою Карпат, історією та архітектурою полонини Боржави, проведення географічних досліджень на нитці маршруту, набуття гуртківцями туристичного досвіду, закріплення знань навчальної програми з географії, впровадження та розвиток активних форм відпочинку підлітків, виховання в учнівської молоді глибоких і твердих національно-патріотичних переконань.

Довжина маршруту – 59,6 км, маршрут поділено на відрізки, довжина яких визначена згідно з фізичними і технічними можливостями учнів.

Тривалість активної частини походу - 6 днів, загальна тривалість походу – 8 днів.

Маршрут розрахований на період з середини червня до середини серпня, коли для подолання денного переходу цілком достатньо світлового часу та метеорологічні явища даного регіону більш сприятливі для походу.

Пішохідний маршрут III категорії складності по Карпатах пролягає наступними пунктами:

Сел. Воловець - гора Плай (1323 м) - гора Великий Верх (1598 м) – гора Стій (1681 м) - гора Мала Гимба (1416 м) - Водоспад Шипіт - гора Гимба (1491 м) - гора Жид-Магура (1517 м) - гора Граб (1474 м) - гора Широкий Верх (1257 м) - гора Кичера (1257 м) - гора Кругла (1208 м) - гора Звір (1115 м) - гора Ополонок (1171 м) - гора Каманна (1127 м) - полонина Кук (1189 м) - гора Менчул (1247 м) - сел. Міжгір'я. Карта маршруту представлена на Рис.3.2.

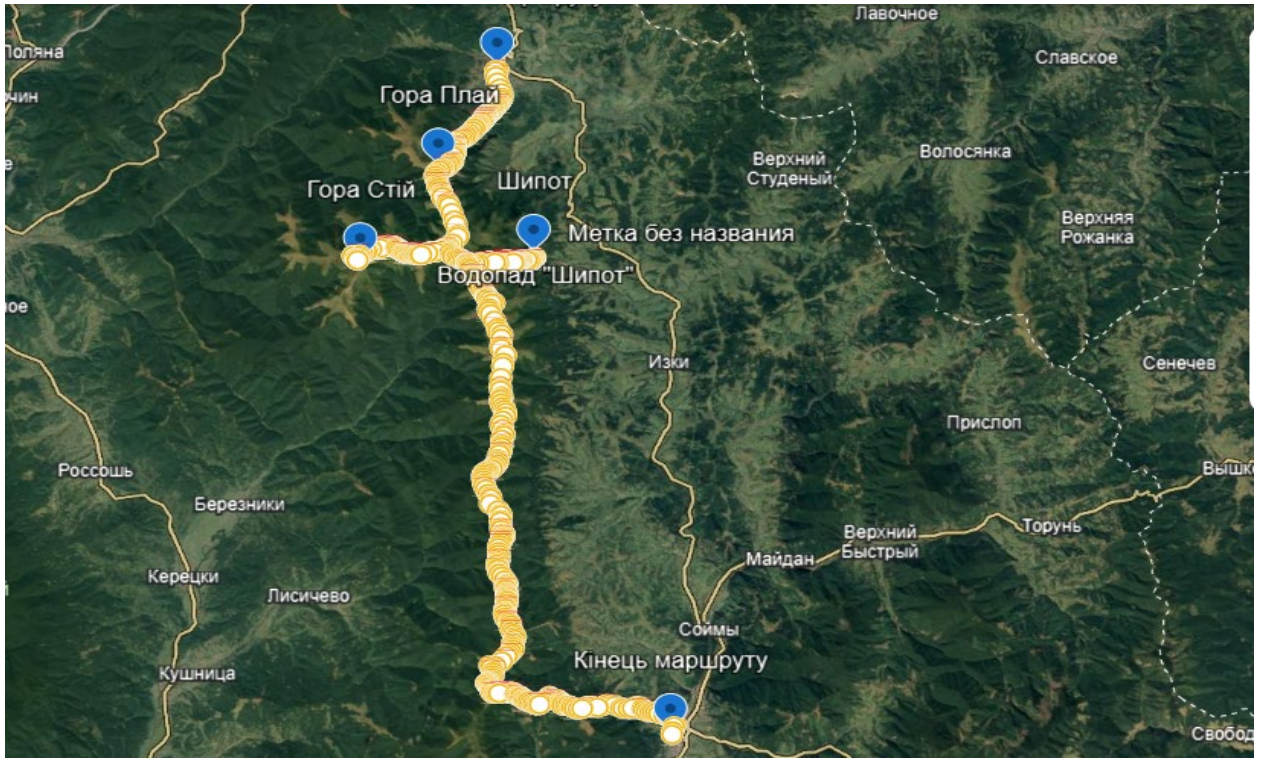

Рис. 3.2. Маршрут «Знайомство з полониною Боржави»

Маршрут починається з сел. Воловець - це туристичне селище, яке розміщене в високогір'ї Українських Карпат біля підніжжя гір Темнатики і Плаю, на висоті близько 500 м над рівнем моря, а саме із залізничного вокзалу, до якого йдуть потяги з Харкова.

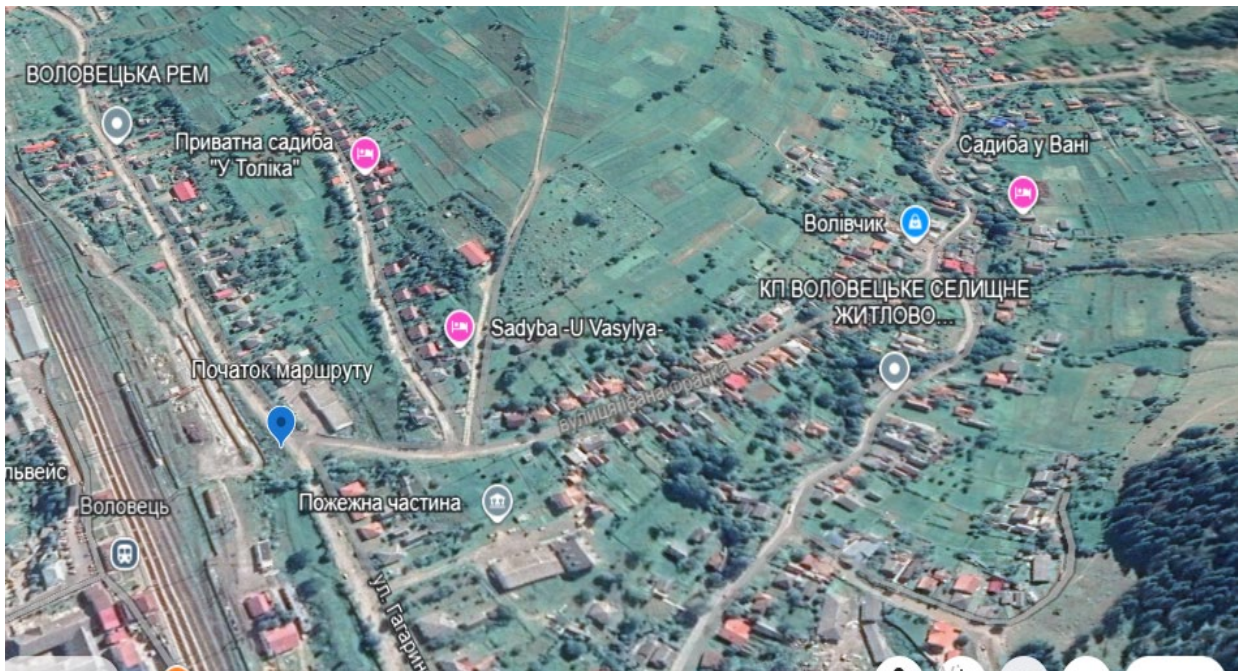

Рис. 3.3. Початок маршруту сел. Воловець

День 1: сел. Воловець - гора Плай (1323 м) - гора Великий Верх (1598 м) – відстань 10,2 км. Маршрут представлений на Рис.3.4., 3.5.

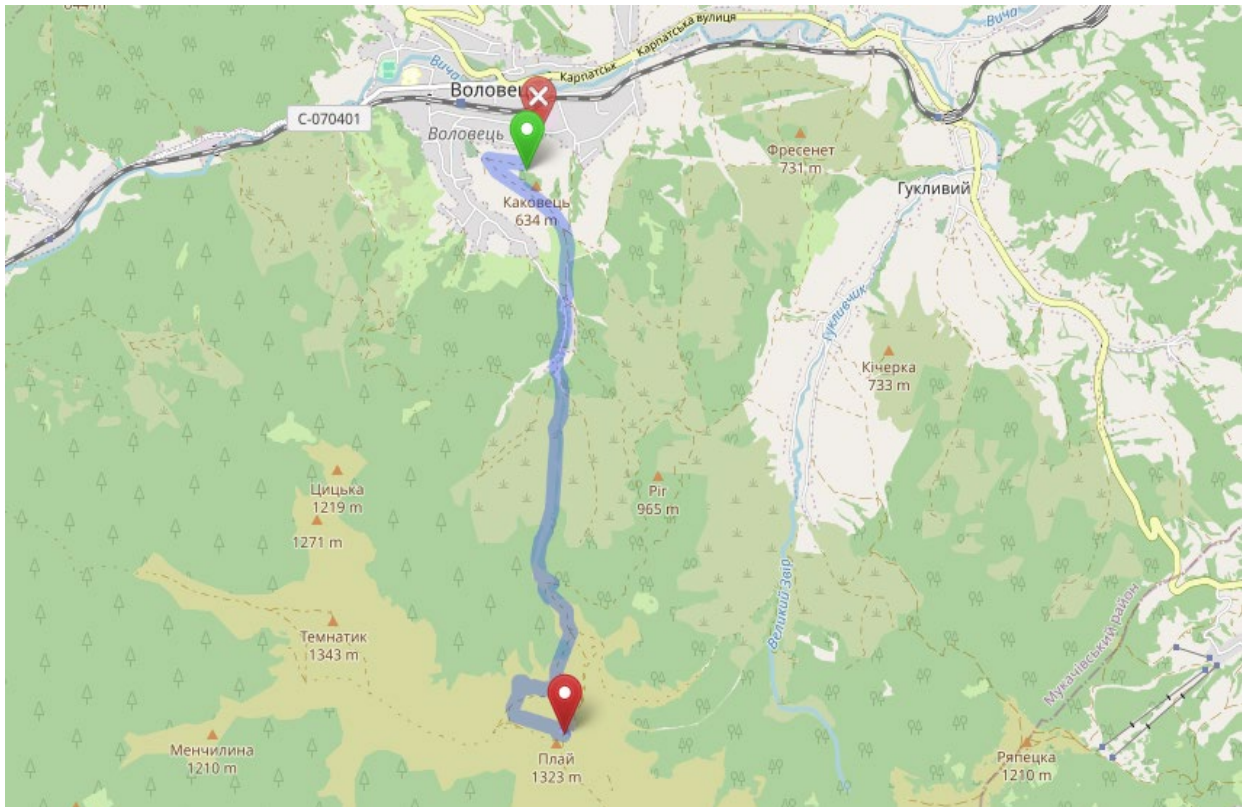

Рис.3.4. Фрагмент карти пішохідного маршруту сел. Воловець – г. Плай

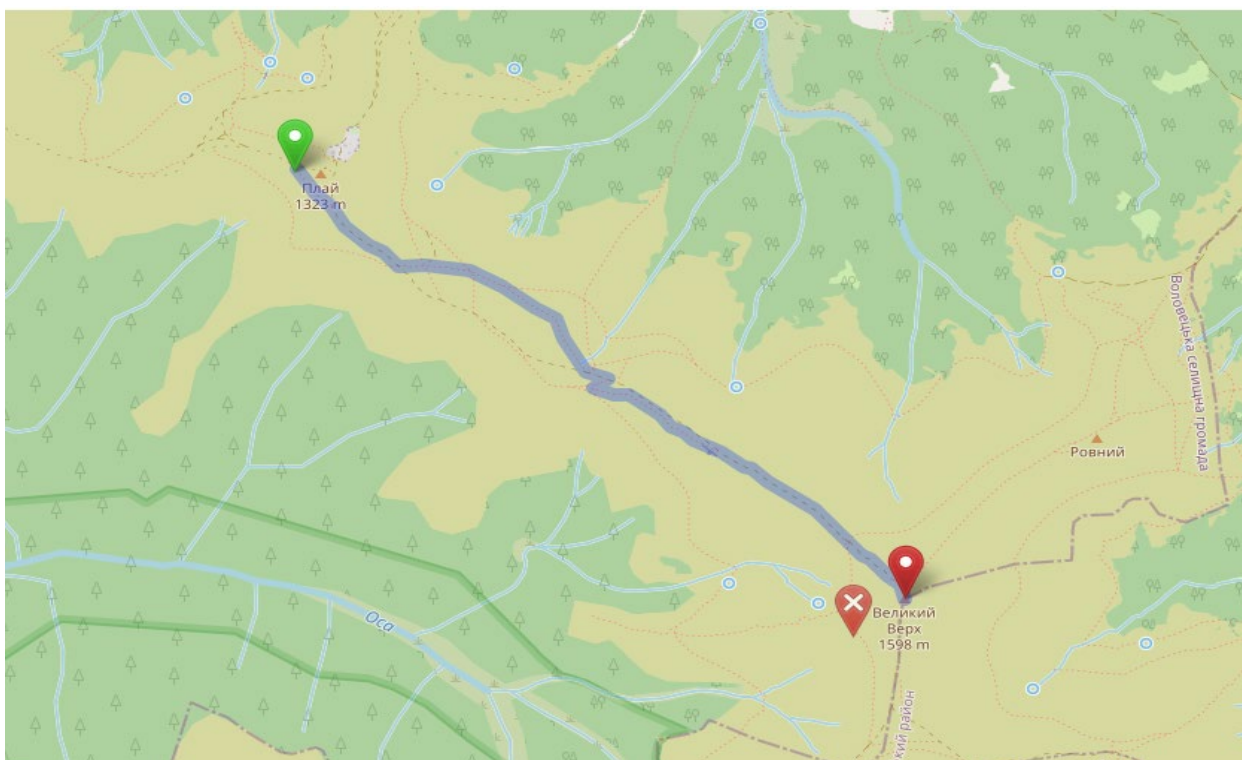

Рис.3.5. Фрагмент карти пішохідного маршруту г. Плай - г. Великий Верх

На старті маршруту розміщені два маркування. Жовте маркування веде через село, далі через стару сироварню. Червоне маркування йде відразу в ліс, потім йде крутий набір висоти й підйом на гору Воскресенський Верх. Ці два маршрути сходяться на горі Плай. Наш маршрут пролягає відповідно до жовтого маркування через руїни старої сироварні, у якій раніше вівчарі робили сир на висоті 1156 м.

Рис.3.6. Руїни старої сироварні

Вершина гори Плай (1323 м) не залісена, але її підніжжя покрите лісовим покривом. Гора має стрімкі схили, особливо східні.

Рис.3.7. Фрагмент карти пішохідного маршруту Гора Плай

На вершині гори Плай розташовані капітальні споруди, деякі з них вже давно покинуті. Також розміщена станція радіозв'язку з антенами та метеостанція, яка працює із липня 1968 року. Така метеостанція на

Рис.3.8. Пам'ятний знак

В'ячеславу Чорноволу

У 1969-1970 роках спостерігачем даної метеостанції працював В'ячеслав Чорновіл, якому в 2007 році тут встановлений пам'ятний знак.

Площа метеорологічної станції становить 676 м². Вона

обладнана різноманітними

приладами: термометром для вимірювання температури, барометром для вимірювання тиску, гігрометром для вимірювання вологості повітря, анемометром для вимірювання швидкості вітру, флюгером для вимірювання напрямку вітру, опадоміром для вимірювання кількості опадів.

Метеорологи знімають показники на станції кожні 3 години на добу, показники передаються на Ужгород та Київ.

Закарпатті одна, а в Україні їх всього три – на Івано-Франківщині та в Криму. В 1978 році цю метеостанцію перепрофілювали в сніголавинну станцію, тобто крім метеоспостережень взимку за її допомогою отримують інформацію про стан сніжного покриву.

Рис.3.9. Будівля метеостанції «Плай»

Також на вершині гори Плай розміщена купа антен ВАТ «Укртелеком»

та мобільних операторів, що знаходяться поруч з телевишкою.

Від вершини гори Плай маршрут пролягає до гори Великий Верх (1598 м), вершина якого теж не залісена, а у підніжжі ростуть густі вікові лиси. На цьому відрізку маршруту росте багато чорниці, якою

можна поласувати. З гори відкривається чудовий краєвид на всю полонину Боржаву. Шлях підйому із гори Плай на гору Стій краще обійти оминаючи вершину гори Великий Верх. Траверсуючи гору Великий Верх є чудове місце для ночівлі.

День 2: гора Великий Верх (1598 м) – гора Стій (1681 м) - гора Мала Гимба (1416 м), відстань 10,3 км. Маршрут представлений на Рис.3.11., 3.12.

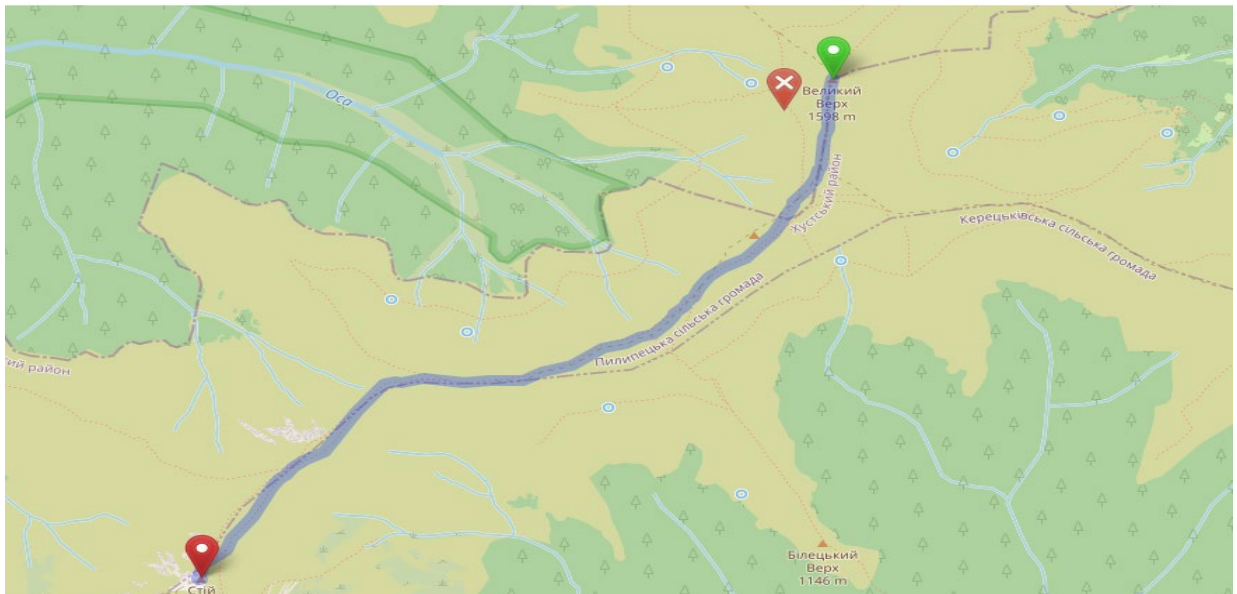

Рис. 3.11. Фрагмент карти пішохідного маршруту г. Великий Верх – г. Стій

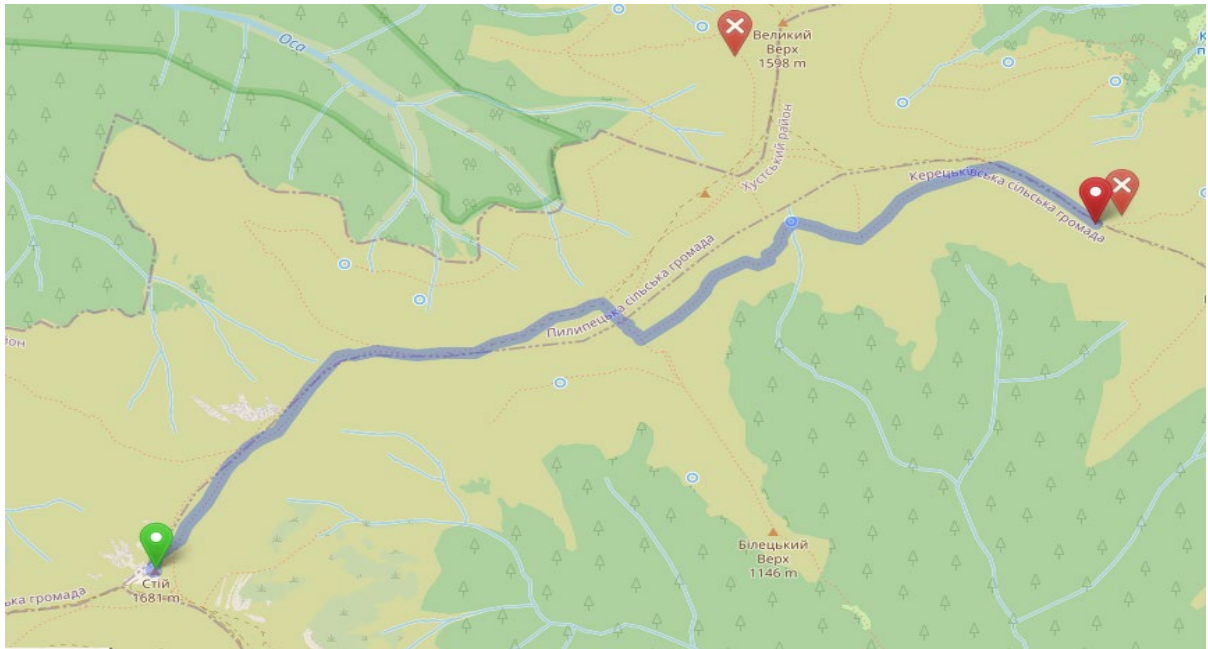

Рис. 3.12. Фрагмент карти пішохідного маршруту г. Стій – г. Мала Гимба

Гора Стій вважається найвищою вершиною полонини Боржава, її висота 1681 м, стелиться на південному відрозі масиву у межах Закарпатської області. Західні схили гори круті, нижня частина яких в основному вкрита буковими лісами, вище лісів ростуть чорничні кущі. Південні і східні схили гори більш пологі, вкриті ділянками луків. На

Рис. 3.13. Вказівники на гору Стій

західних схилах розташований заказник державного значення Росішний, його площа становить 461 га. У заказнику ростуть такі види рідкісних рослин: підсніжник білосніжний, лілія лісова, шафран Гейфеля, зозулині сльози яйцеподібні, любка дволиста. Ці рослини занесені до Червоної книги України.

Тваринний світ заказника характерний для лісової зони Карпат. Тут водиться олень благородний, сарна європейська, ведмідь бурий, свиня дика, лисиця руда, куниця лісова і куниця кам'яна, горностай, багато видів птахів.

На північних узбіччях гори є котел льодовикового походження.

На вершині гори Стій знаходиться тріангуляційний пункт державної геодезичної мережі України. Тобто точка на поверхні Землі, координати якої визначені з високою точністю за допомогою

Рис. 3.14. Тріангуляційний пункт державної геодезичних вимірювань.

геодезичної мережі України

Зазвичай такі пункти встановлюються

для того, щоб служити основою для створення карт, а також для проведення точних вимірів на великих територіях, таких як будівництво, навігація, дослідження та інші геодезичні

роботи. Також вони

використовуються для створення

та коригування топографічних

карт, визначення точних

координат, а також для прив'язки

інших точок земної поверхні до

єдиної географічної системи

координат.

Цікавим місцем для туристів на

вершині Стій є руїни

Рис.3.15. Руїни Боржавської РЛС

Боржавської РЛС (51-а окремої радіолокаційна рота). Це військова частина Збройних Сил України, що дислокувалася в селі Березники неподалік від

гори Стій. Її будівництво розпочалося у 1982 році. За планом, тут повинно було побудовано ціле військове високогірне містечко. В той час сюди була прокладена ґрунтова дорога, якою завозили будівельні матеріали. В кінці 1985 року для бойового чергування на горі Стій використовувалися РЛС станції: далекомір П-37 (1РЛ-139), висотомір ПРВ-17 (1РЛ141), висотомір ПРВ-19, радіолокаційний комплекс 5У75 «Перископ», станція ближнього виявлення П-19, РЛС П-140, надсекретна станція «Пароль» (1Л22, вона ж «П-22»), ну і, звичайно ж КУНГ з дизелями біля кожній станції. У 1980-х роках однією із кращих станцій в армії ППО вважалася РЛС П-37, за її допомогою можна було відстежити літаки за 250 км. Але при особливому гірському кліматі, з постійними туманами та снігопадами РЛС П-37 виявилася не дуже ефективною.

Військове містечко було добре розбудоване вже наприкінці 1986 року. На його території знаходилися: командний пункт, дві казарми, будинок офіцерського складу (14 квартир), магазин, котельня, лазня, транспортний парк з ангарами і гаражами. На той час налічувалося від 60 до 100 чоловік особового складу.

Також було встановлено три купола з із радіопрозорої склотканини під ними розміщувалася техніка. Ці куполи забезпечували надійність використання техніки в складних гірських кліматичних умовах.

В 1994 році дані військові об'єкти були зруйновані, а наприкінці 1995 році військовому службу на горі остаточно нести припинили, військову частину розформували. Білі куполи повністю зруйнували наприкінці 1999 року.

Від гори Стій маршрут пролягає до гори Мала Гимба (1416 м), де є місце організувати ночівлю.

День 3. Підніжжя гори Малої Гимби – Водоспад Шипіт – радіальний маршрут. Відстань 6,4 км. Маршрут представлений на Рис.3.16.

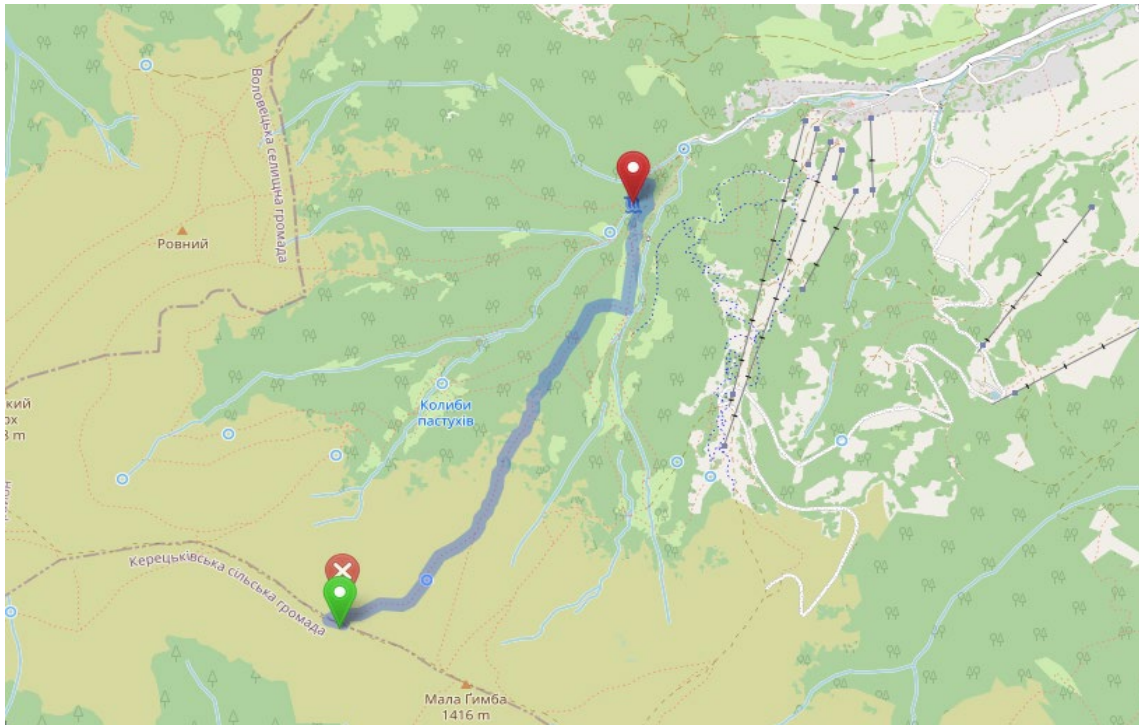
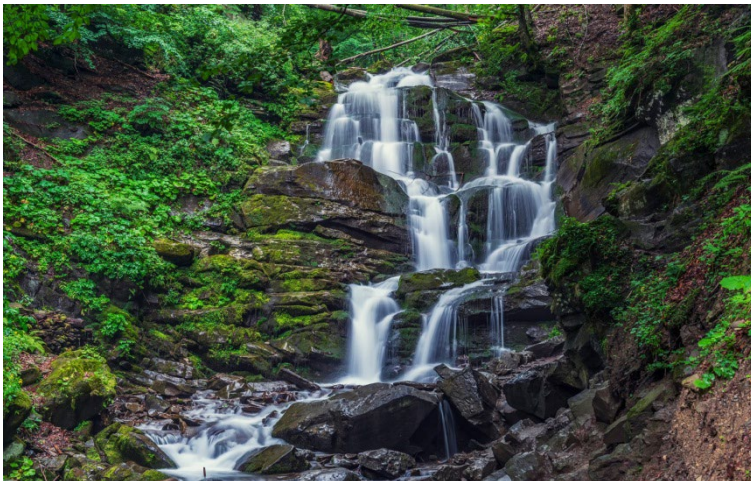

Рис.3.16. Фрагмент карти пішохідного маршруту підніжжя г. Малої Гімби – Водоспад Шипіт

Радіальний маршрут починається на схід від місця кемпінгу, пролягає повз сильного джерела, потім широкою стежкою через буковий ліс, біля підніжжя гори Гімба, розкинувся найкрасивіший водоспад Закарпаття

Шипіт, його відносять до одного з семи чудес української природи.

Водоспад утворився на місці виходу стійких пісковиків палеогену й гравелітів з тонкими прошарками сланців. Це гідрологічна пам'ятка

Рис.3.17. Водоспад Шипіт
одне із привабливих місць для туристів.

природи місцевого значення,

Сюди організовуються автобусні туристичні тури. Кожної пори року водоспад виглядає порізно: влітку, у найбільш спекотні періоди – це маленький струмок, що змійється каскадом по декількох кам'янистих

виступах. Взимку він частково замерзає, утворюючи оригінальні льодові фігури. Навесні, коли на схилах Гімби тануть сніги та восени в період рясних дощів він багатоводний та особливо привабливий.

Тут юні туристи можуть ознайомитися з чаруючими водоспадними легендами.

Повертаючись назад до місці кемпінгу можна відвідати водоспад Вехній Шипіт.

День 4. Гора Мала Гімба (1416 м) - гора Гімба (1491 м) - гора Жид-Магура (1517 м) - гора Граб (1474 м) - гора Широкий Верх (1257 м) - гора Кичера (1257 м) - гора Кругла (1208 м) - гора Звір (1115 м), відстань 13 км. Маршрут представлений на Рис.3.18., 3.19.

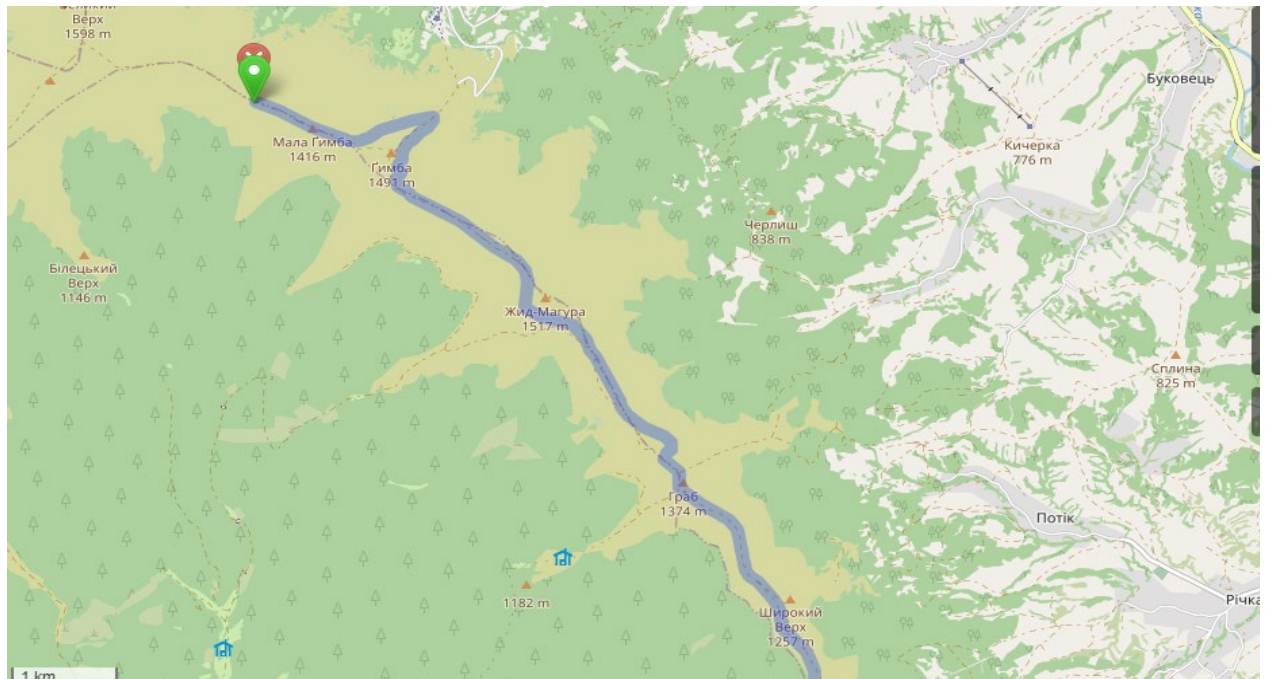

Рис.3.18. Фрагмент пішохідного маршруту г. Мала Гімба – г. Широкий Верх

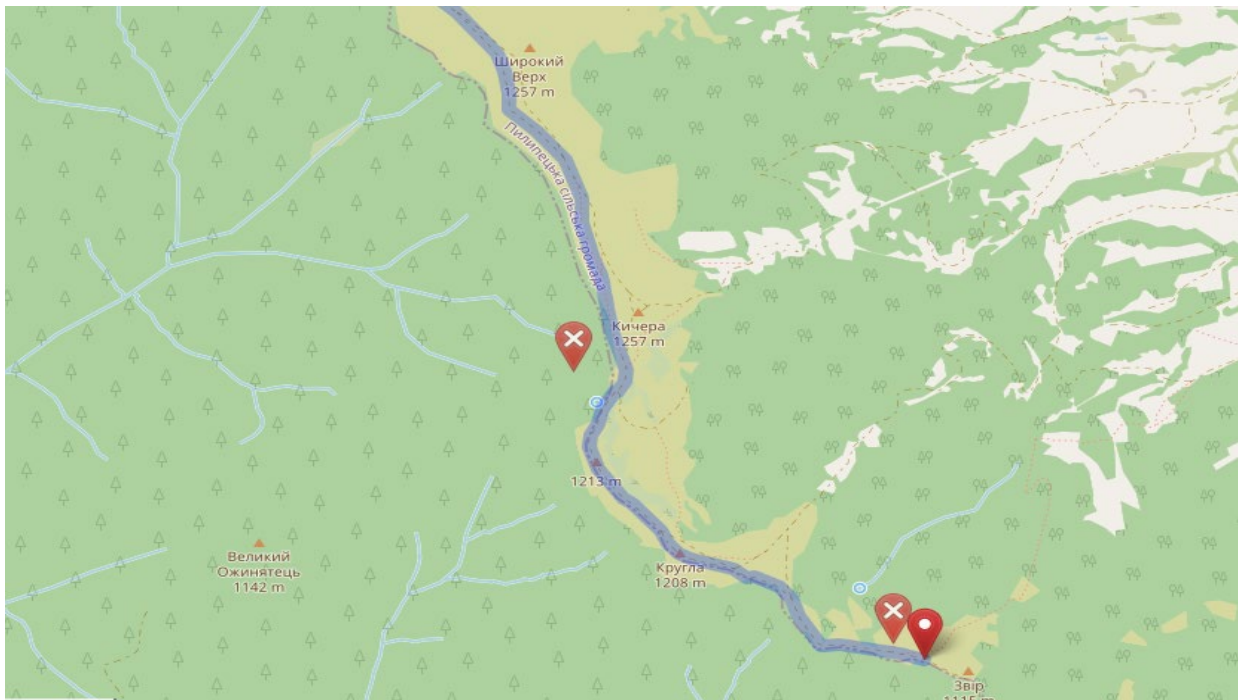

Рис.3.19. Фрагмент карти пішохідного маршруту г. Широкий Верх – г. Звір

Майже на туристичній стежці неподалік від гори Мала Гимба розтошоване

Озеро на полонині Боржава. Це гідрологічна пам'ятка природи місцевого значення. Об'єкт природно-заповідного фонду Закарпатської області.

Статус надано для збереження кількох невеличких озер, які дають початок одному з витоків річки Боржава. Озера розташовані на захід від вершини гори

Рис.3.20. Озеро на полонині Боржава Гимба (масив Полонина Боржава).

Гора Гимба (1491 м) має куполоподібну вершину, що вигнута півмісяцем. Підніжжя гори вкрите лісами, вище - полонини. На північних схилах розташований водоспад Шипіт.

Гори Жид-Магура (1517 м), Граб (1474 м), Широкий Верх (1257 м), Кичера (1257 м) та Кругла (1208 м) на своїх вершинах мають розлогі

полонини з чорничниками, підніжжя цих гір переважно вкрите буковими прадавніми лісами.

На стежці між г. Кругла і г. Звір є гарне місце для ночівлі.

Також на даному маршруті

Рис. 3.21. Гора Жид-Магура

залишилось дві умовно придатних для

ночівлі хатинки. Маленька хатинка під горою Гимба знаходиться в задовільному стані, пічки немає, досить простора в задовільному стані хатинка під горою Граб. В сильну зливу або снігопад в них можна зупинитися.

День 5. Гора Звір (1115 м) - гора Ополонок (1171 м) - гора Камінна (1127 м) - полонина Кук (1189 м)- під горою Менчул (1247 м), відстань 11 км. Маршрут представлений на Рис.3.22.

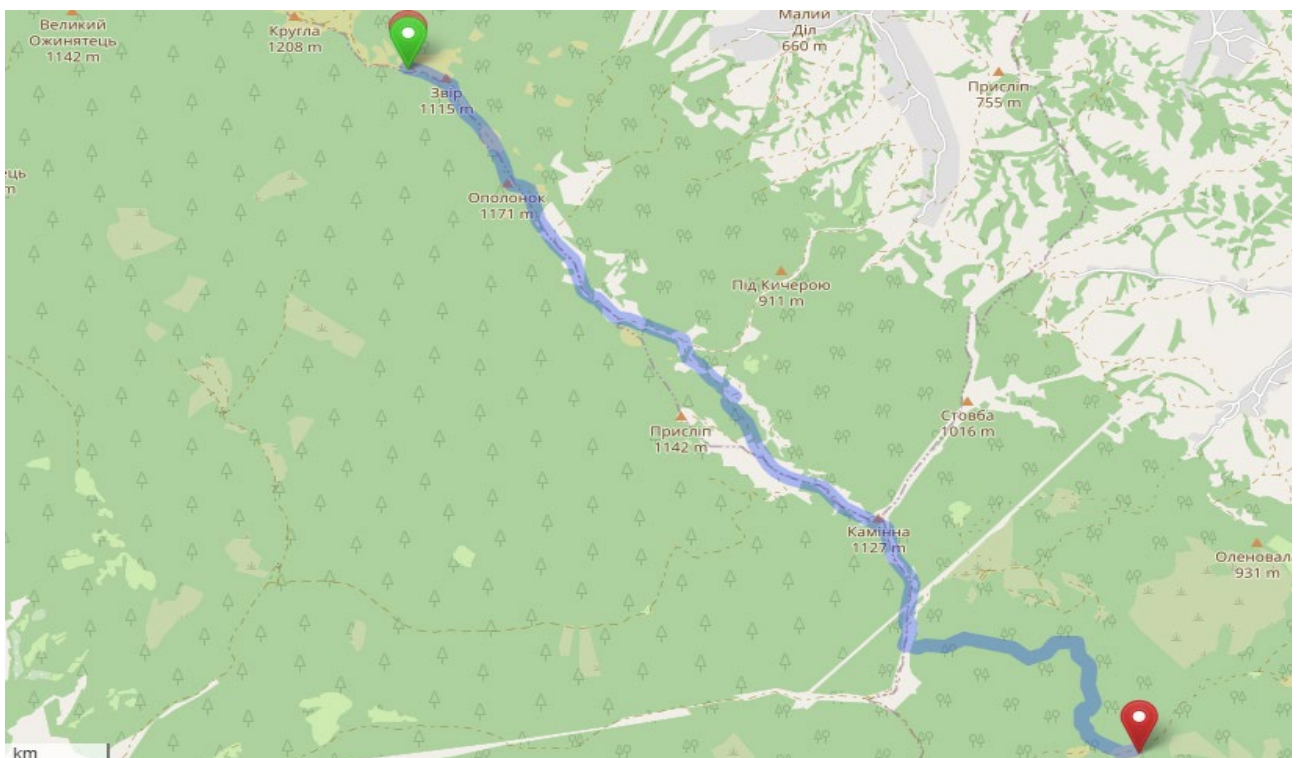

Рис. 3.22. Фрагмент карти пішохідного маршруту г. Звір – під г. Менчул

Рис.3.23. Дерево без серцевини

По нитці маршруту неподалік від гори Звір росте цікаве дерево без серцевини. Це дерево, в якого практично немає стовбура, проте воно живе.

Необхідно врахувати, що Гора Ополонок (1171 м) має дуже крутий підйом та спуск, тому

буде краще обійти її траверсом. На перевалі Присліп розташований старовинний кам'яний хрест. Поряд з цією історичною пам'яткою розміщене гарне місце для кемпінгу, але заплановано йти далі. Ночівлю можна організувати в місці для привалу під Менчулом.

Рис. 3.24. Старовинний кам'яний Хрест

День 6. Гора Менчул (1247 м) - сел. Міжгір'я відстань 8,7 км. Маршрут представлений на Рис.3.25.

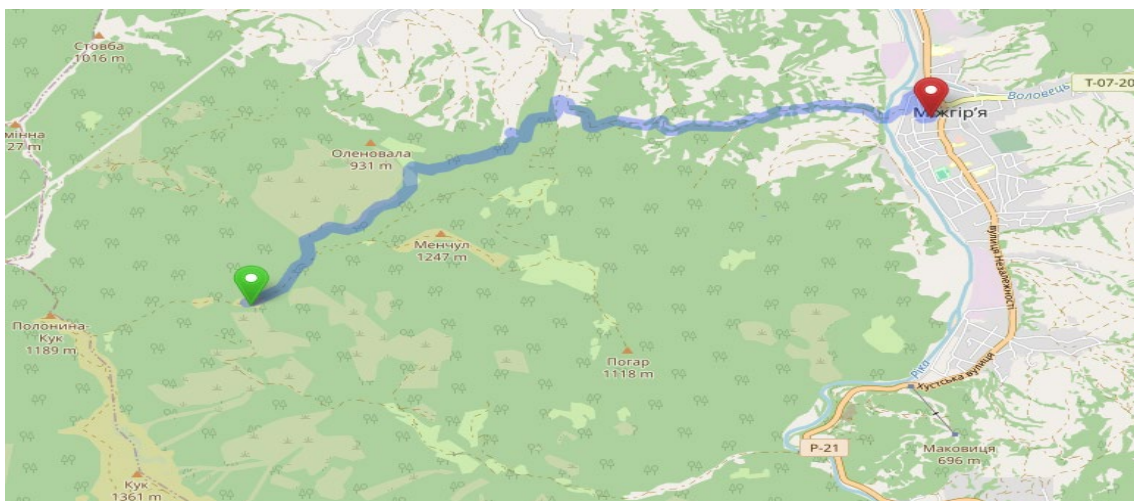

Рис. 3.25. Фрагмент карти пішохідного маршруту г. Менчул - сел. Міжгір'я

В останній день активного походу заплановано пройти найменший відрізок нитки маршруту, але тим часом не легкий. З гори Менчул йде крутий спуск, по літературним джерелам та польових щоденниках досвідчених туристів, він може зайняти більше двох годин, хоча по кілометражу цей спуск тягнеться не більше трьох кілометрів. Незручності додають дрібні камінці та часті осипи. Тому на даному відрізку краще йти в туристичних черевиках, а не в кросівках. Для полегшення подолання маршруту необхідно мати трекінгові палиці.

Подолавши частину цього маршруту опиняємося в курортному та туристичному центрі - селищі Міжгір'я. На цьому активна частина походу завершена. Місце для ночівлі можна знайти на території ПТУ, поряд з Міжгірським аварійно-рятувальним пунктом.

День 7. Сел. Міжгір'я - сел. Воловець - м. Мукачево

Переїзд автобусом з автовокзалу сел. Міжгір'я до сел. Воловець (приблизно 1,5 години). З сел. Воловець електричної прямою до м. Мукачево, де здійснюємо екскурсію по місту.

Після чого прямуємо на залізничний вокзал на потяг Ужгород-Харків.

В процесі туристичного походу під час зупинок необхідно вести польовий щоденник, в якому щодня записувати польові дослідження. Тому що похід передбачає ознайомлення з природними об'єктами та явищами методами спостереження та опису.

Під час руху даного походу для закріплення знань вивчених на уроці географії заплановано здійснення юними туристами різноманітних видів діяльності та досліджень.

Протягом усього часу походу планується проведення кліматичного дослідження, що передбачає проведення опису погодних умов на певний час, таких як: температура повітря; хмарність; напрямок (за наявності інструментів – швидкість) вітру; наявність опадів. При цьому необхідно використовувати кліматичні датчики та анемометри. Всі дані необхідно записувати в «Щоденник погоди», зазначати дату, час реєстрації погодних

даних, місце спостереження, температуру повітря, напрямок, силу та швидкість вітру, хмарність, опади та інші метеорологічні явища. По закінченні маршруту дані порівнюються з результатами різних точок маршруту. Також при опитуванні жителів можна з'ясувати типовість або не типовість погодних умов за яких відбувався туристичний похід.

Дане дослідження дозволить учням побачити, як змінюються кліматичні показники залежно від висоти і рельєфу. Вони навчатимуться аналізувати мікрокліматичні умови району походу та їхній вплив на рослинність, ґрунт та зоологічні особливості регіону.

Для ознайомлення з роботою метеорологів та спеціальними метеорологічними приладами заплановано зробити екскурсію на метеорологічну станцію, яка розташована на горі Плай.

Спостереження за кліматичними умовами, оформлення та систематизація зібраного матеріалу допоможе вихованцям гуртка глибше засвоїти програмний матеріал про клімат України, привити їм практичні навички, посприє формуванню матеріалістичного світогляду. Система метеорологічних досліджень дає змогу учням краще усвідомити такі складні поняття, як ізотерми, атмосферні фронти, циклони, антициклони тощо.

По всій нитці походу планується проведення орографічних досліджень, тобто вивчення форм рельєфу. Досліджуючи район маршруту, а це гірський район, необхідно вивчити форму міжгірських улоговин (річкових долин), гірські вершини, перевали, наявність льодовиків, озер тощо. Використовуючи топографічну основу, компас, альтиметр та GPS-навігатор, визначати висоту гір та нахили їх схилів. Візуально проаналізувати рельєф місцевості, зафіксувати наявність ерозійних форм або структур, створених впливом природних факторів (води, вітру). Всі дані необхідно фіксувати у записниках або планшетах.

За допомогою даного дослідження учні дізнаються, як географічні умови впливають на формування ландшафту. Розуміння рельєфу допоможе уявити, як змінюється місцевість під впливом кліматичних і антропогенних

факторів, а також оцінити придатність території для туризму та інших видів діяльності.

Так як на маршруті походу розташована велика кількість джерел, неподалік від гори Мала Гимба на полонині Боржава розташоване озеро та маршрут пролягає до водоспаду Шипіт, учням цікаво буде провести гідрологічне дослідження теж протягом всього походу.

Гідрологічні дослідження можна провести за допомогою найпростішого спеціального спорядження: рулетки, мотузки, жердини для вимірювання глибин і секундоміра. Ще краще коли похід оснащений іншим спеціальним спорядженням: TDS-метром, рН-метром, термометром, пробірками, мірними склянками тощо.

Перш за все необхідно визначити характер водного об'єкта: водоймище, озеро, джерело тощо. Для водоймищ встановити розмір – довжину, ширину та площу водного дзеркала. Визначити видиму присутність флори та фауни.

Для опису стану води необхідно взяти зразки води з місцевих джерел, озера та водоспаду та провести польовий аналіз якості води, визначити її мінералізацію, колір, смак, кислотність та температуру. Також можна виявити, які водойми влітку пересихають, а які залишаються повноводними. Це дуже цінна інформація для інших туристів, які хочуть подалати даний маршрут. За допомогою GPS-навігатора необхідно позначити координати місць забору зразків для картографування.

Всі дані необхідно записувати в щоденник.

Для поглиблення знань з географії щодо вивчення рослинності рідного краю необхідно провести геоботанічне дослідження. Його можна здійснити протягом всього маршруту, особливу увагу приділити західним схилам гори Стій, де розташований заказник державного значення Росішний. У заказнику ростуть рідкісних рослин, що занесені до Червоної книги.

Для встановлення видового складу рослин учні повинні здійснити обстеження рослинного покриву, зібрати гербарій. Зразки рослин збираються

для подальшого аналізу, використовуючи гербарний прес. За допомогою лупи (10–20×) вивчаються деталі будови рослин. Результати описуються у щоденнику або планшеті, додаючи фотографії видів рослин.

Геоботанічне дослідження включає: визначення характеру рослинності - загального типу (дерева, кущова, байрачна рослинність, різнотрав'я, сільгоспкультури); видового складу (хвойні чи листяні дерева; види кущів і трав); опис ярусності; вимірювання відстані між деревами та їх середньої товщини; збирання рослин для створення гербарію.

Також можна провести розпитування місцевих жителів, які лікарські рослини найпоширеніші в даній місцевості та для яких захворювань вони використовуються, коли і як проводиться їх заготовка та в якому вигляді вони вживаються.

Також в гірській місцевості, де пролягає маршрут, учні можуть здійснити спостереження над вертикальною поясністю рослинності, тобто над зміною рослинних угруповань залежно від висоти їх розташування над рівнем моря.

Зміну рослинності необхідно фіксувати по ходу маршруту, також необхідно записувати всі відомості про лікарські рослини та рослини загалом.

Для геоботанічного дослідження в поході необхідно мати рулетку, компас, лупу, екліметр, міліметровий папір, олівці, альтиметр, гербарний прес.

По закінченні походу, обробляючи та аналізуючи проведені дослідження можна виявити нерозривність зв'язків рослинності з іншими компонентами природно-географічного середовища кліматом, рельєфом місцевості, ґрунтами та їх водним режимом тощо.

Камеральний етап відбувається по закінченні походу і передбачає упорядкування, вивчення, обробку та систематизацію отриманих даних під час походу. Перевіряються польові щоденники, оброблюються всі відібрані зразки, передивляють всі фото, проводиться географічна та картографічна

обробка зібраних під час походу матеріалів, складається загальна географічна характеристика району походу. Потім оформлюється туристичний матеріал для виставки.

Поряд з цим підводяться підсумки подоланого походу: проводиться аналіз досягнення поставленої мети, оцінка набутих під час походу вмінь та навичок, аналіз конфліктних ситуацій та допущених помилок тощо. Всі дані оформлюються звіт.

Отже, полонина Боржава одна із найбільших полонин Закарпаття, що має мальовничий природний комплекс, її хребет довжиною до 50 кілометрів з зоною букових прадавніх лісів до 1200 м, а вище суцільні полонини, вкриті чорничними кущами. При подоланні маршруту Полониною Боржави можна ознайомитися з цікавими історичними об'єктами: руїни старої сироварні, метеостанція, пам'ятний знак В'ячеславу Чорноволу, Руїни Боржавської РЛС, старовинний кам'яний Хрест. По маршрутній нитці розташовано багато джерел, але готуючись до літнього походу, слід врахувати що вони можуть пересихати. Маршрут добре промаркований, але зустрічаються і складні місця – круті спуски з дрібними камінцями.

Для вдосконалення знань навчальної програми з географії на даному маршруті можна провести велику кількість географічних досліджень. В даній роботі запропоновано провести кліматичне, орографічне, гідрологічне та геоботанічне дослідження.

Подолання маршруту Полониною Боржави ознайомить юних мандрівників із неймовірною природою Карпат, цікавими історичними об'єктами, допоможе вдосконалити знання навчальної програми з географії, набуту туристичного досвіду, при цьому провести незабутні дні в туристичному поході та в колі друзів та однодумців.

3.3. Аналіз джерел відкритих геоданих щодо організації початкової дослідницької роботи в турпоходах школярів і студентів

Початкову дослідницьку роботу в туристичних походах школярів і студентів можна здійснювати за допомогою різних глобальних баз або джерел відкритих геоданих, що надають інформацію про території, маршрути, природні умови, клімат, заклади сфери обслуговування, та інші дані, необхідні для планування та проведення подорожей.

На підготовчому етапі розробки маршруту «Знайомство з полониною Боржави» від сел. Воловець до сел. Міжгір'я по полонині Боржава картографічні дослідження проводилися за допомогою наступних відкритих геоданих.

Нитка маршруту побудована за допомогою Google Планета Земля (Google Earth) це безкоштовна програма, яка швидко завантажується та відображає віртуальний глобус. В ній розміщуються супутникові зображення. Під час роботи з даною базою можна гарно приблизити зображення або розглянути його в форматі 3-D.

Рис. 3.26. Фрагменти нитки маршруту побудованої за допомогою Google Earth

За допомогою Google Планета Земля можна побудувати маршрут, виставляючи свої мітки на маршруті, з підрахунком відстані на маршруті, оцінити рельєф, детально оглянути дорогу чи стежку, також можна знайти необхідні заклади сфери обслуговування, залізничні чи автобусні станції, магазини, розглянути 3D-моделі будівель, споруд та пам'ятників тощо.

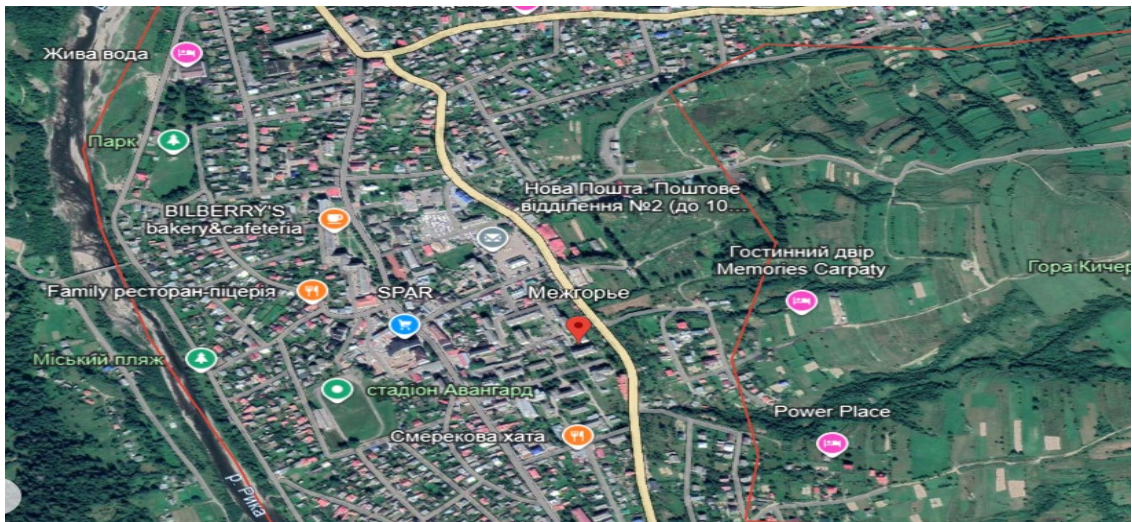

Рис. 3.27. Кінцева точка маршруту сел. Міжгір'я, побудовано за допомогою Google Earth

Цікавим різновидом глобальних баз є OpenStreetMap (OSM) її фрагмент зображено на Рис. 3.28. Це вільна та безкоштовна, редагована спільнотою географічна карта світу. Зміни до карти може вносити кожен зареєстрований користувач. OSM містить різноманітні геодані, включаючи дороги, шляхи, стежки, річки, точки цікавості та багато іншого.

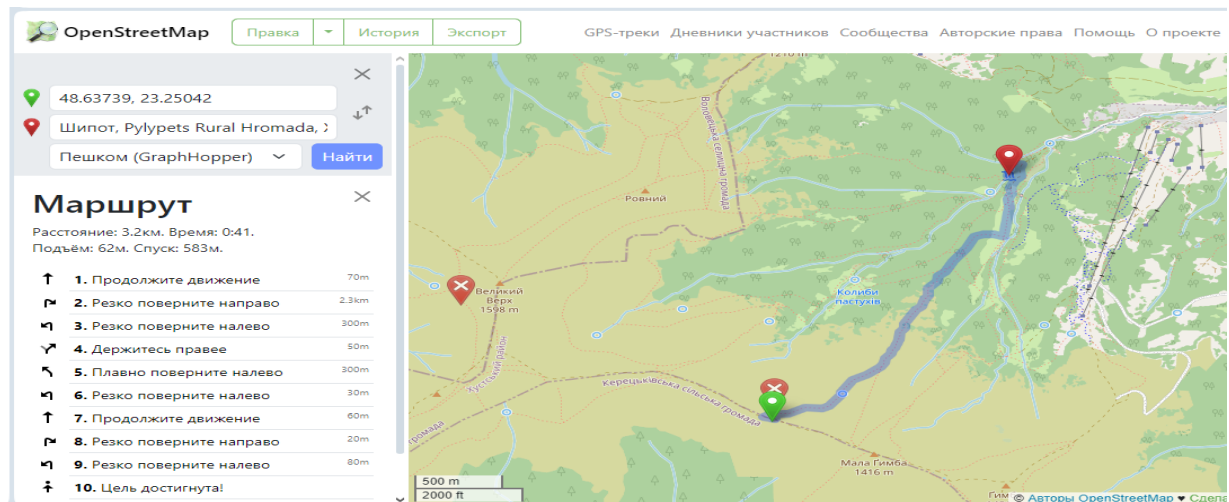

Рис. 3.28. Фрагмент нитки маршруту, побудовано за допомогою OpenStreetMap

Перевагою даного типу карт є точність популярних туристичних регіонів, тобто, де активно розвивається туристична діяльність і туристи не лінуються займатися картографуванням, то до карти вносяться докладні дані. Поряд з цим є і недоліки даних карт: малопопулярні та маловідвідвані

туристами регіони можуть бути не детальними, або інформація про них буде відсутня взагалі.

OSM може бути корисною для отримання детальних картових даних для планування маршрутів та вивчення територій, організації ночівлі, харчування під час подорожі тощо.

Також для проведення початкової дослідницької роботи в туристичних походах школярів і студентів можна використовувати наступні глобальні бази.

Однією із найпоширеніших глобальних баз з високою швидкістю завантаження мап та інтерактивними можливостями вважається Google Maps.

Карти даної бази використовуються для пошуку чи планування маршрутів, відображення топографічних даних, пошуку цікавих місць у зоні подорожі, перегляду фотографій тощо. Також діє мобільна версія Google Maps для смартфонів, що дозволяє користувачам отримувати доступ до мап та навігації прямо на своїх мобільних пристроях. Нажаль маршрут по гірським масивам за допомогою цієї бази побудувати не вдалося, даний додаток немає гірських пішохідних стежок.

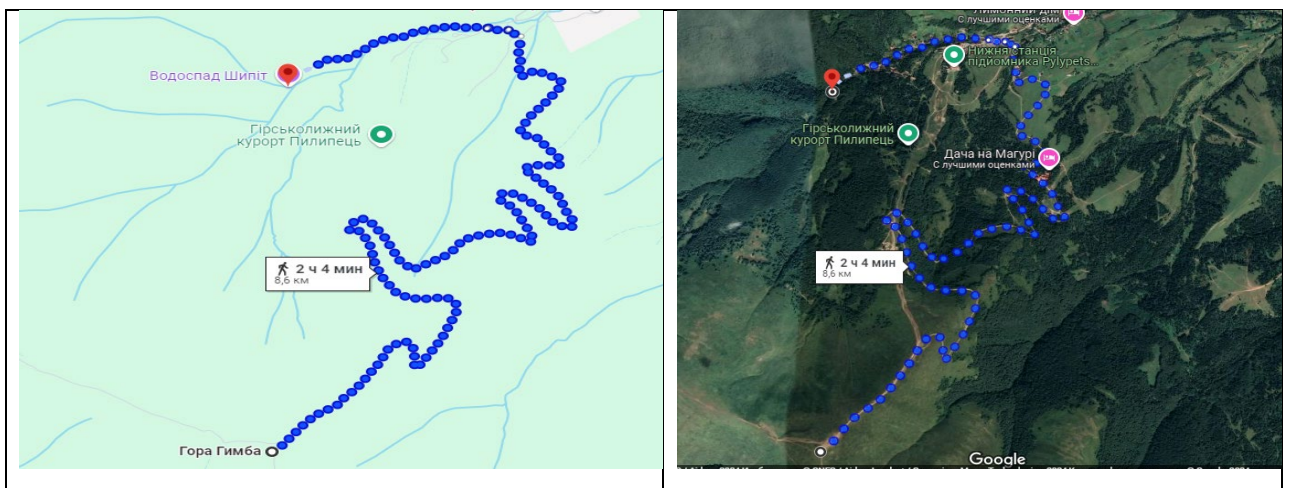

Рис. 3.29. Фрагменти нитки маршруту, побудовано за допомогою Google Maps

Можемо наглядно побачити, що нитка маршруту довша, прогягає через заклади харчування, підйомники тощо. А от селище Воловець за допомогою даної бази можна розглянути більш детально.

Рис. 3.30. Точка початку маршруту сел. Воловець, побудовано за допомогою Google Maps

Безкоштовним інтерактивним інструментом, що дозволяє створювати власні карти є National Geographic MapMaker Interactive, фрагмент якого зображено на Рис. 3.31.

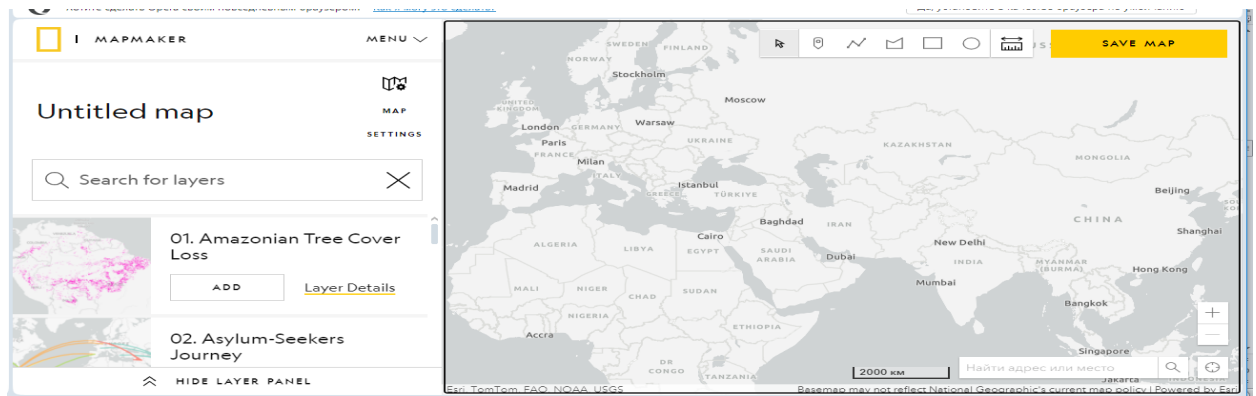

Рис. 3.31. Фрагмент інтерактивного інструменту National Geographic MapMaker Interactive

За допомогою нього можна отримати доступ до детальних карт різних регіонів світу, а також можливість додавати шари з різними географічними аспектами, такими як клімат, геологія та інші, встановлювати кількість країн, регіонів, показувати відстані між точками на карті, відображати карти різними кольорами.

Даний інструмент може бути корисним для учнів навіть під час вивчення географії, бо він дозволяє візуалізувати географічні дані та робити їх більш доступними та зрозумілими. Також, даний додаток містить велику кількість навчальних матеріалів, таких як, готові карти з детальними інформаційними шарами, що можуть допомогти в організації початкової дослідницької роботи в туристичних походах школярів і студентів.

Відкритий доступ до глобальних даних про біорізноманіття, включаючи інформацію про розповсюдження видів рослин і тварин, що може бути корисний для дослідження біологічного різноманіття під час турпоходів отримаємо за допомогою міжнародної мережі та інфраструктури даних Global Biodiversity Information Facility (GBIF).

Strava Heatmap - унікальний сервіс у вигляді інтерактивної карти, фрагмент якого зображено на Рис. 3.32.

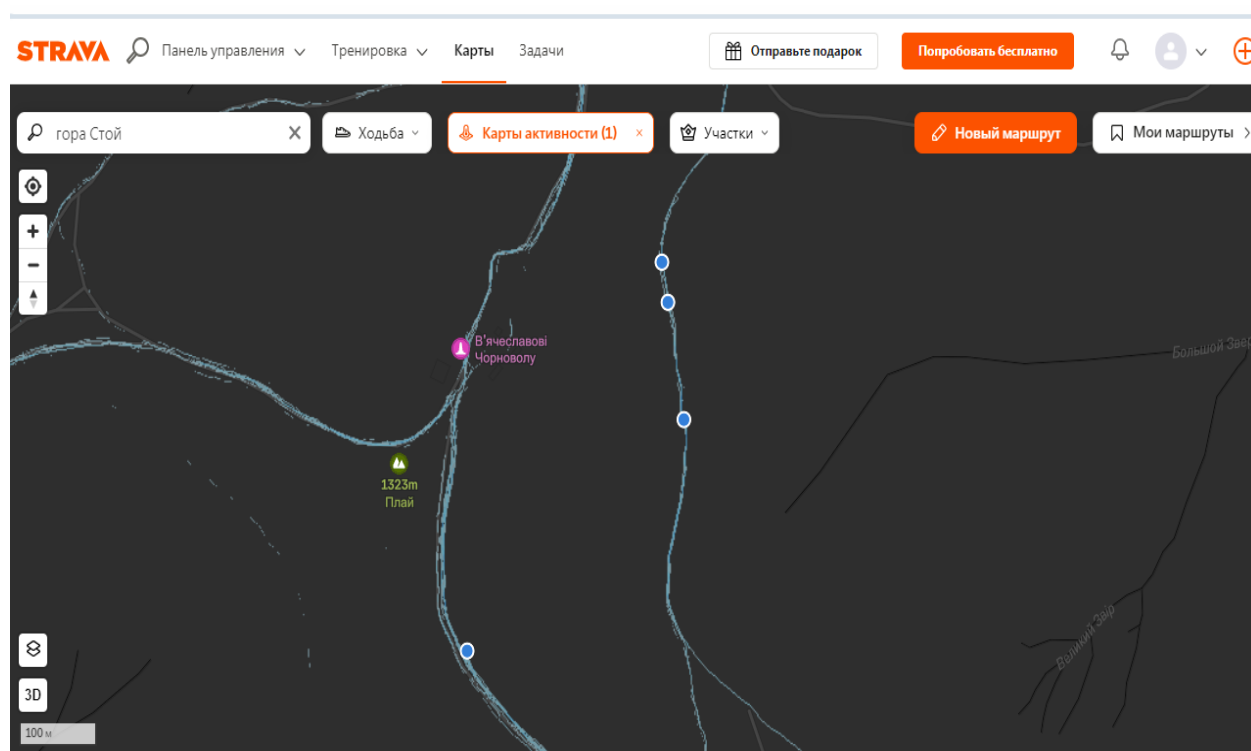

Рис. 3.32. Фрагмент нитки маршруту, побудовано за допомогою інтерактивної карти Strava Heatmap

На карті відображається популярність маршрутів для бігу, велосипедних прогулянок, водних та зимових видів спорту та інших

активностей, що може бути корисним для вибору маршрутів з врахуванням популярності та безпеки.

Універсальне програмне забезпечення Планувальник верхнього маршруту Outdooractiv можна використати для планування та оптимізації маршрутів. Фрагмент нитки маршруту, побудованого за допомогою інтерактивної карти Outdooractiv зображено на Рис. 3.33.

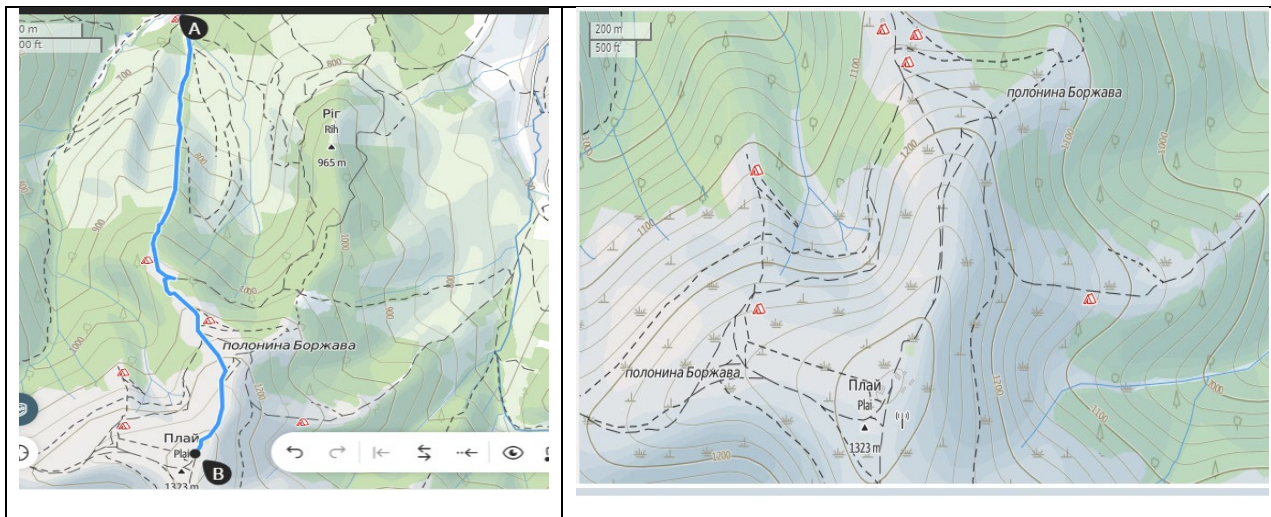

Рис. 3.33. Фрагменти нитки маршруту, побудовано за допомогою Outdooractiv

Дана платформа дає змогу будувати будь-які маршрути найкоротшими стежками, з великою кількістю зупинок, також кругові маршрути, для різних видів спорту та транспорту. Має інтуїтивно зрозумілий дизайн та цікаву функцію, як шукач маршрутів, де можна ознайомитися з вже прокладеними маршрутами. Дана платформа містить інформацію про заклади сфери обслуговування, гірськолижні курорти, місця для кемпінгу і навіть гірські хижини, де можна зупинитися на ночівлю. При прокладанні маршруту, відображується відстань, тривалість подолання маршруту, окремо зазначається довжина підйому та спуску та рівень важкості.

Україна в галузі відкритих геоданих також має значні ресурси, які можуть бути використаними для організації початкової дослідницької роботи в туристичних походах школярів і студентів.

В Україні діє власна географічна інформаційна система (ГІС), яка надає доступ до різноманітних геоданих, таких як адміністративні межі, топографічні карти, дані про природні ресурси та багато іншого. ГІС можна використовувати для планування маршрутів туристичних походів, вивчення географічних особливостей різних регіонів України.

Україна активно приєдналася до однієї з популярних міжнародних глобальних баз OpenStreetMap. За допомогою неї можна отримати вільний доступ до різних географічних даних. Користувачі можуть знайти детальні картографічні дані, які охоплюють всю територію України, включаючи важливі об'єкти, шляхи, стежки річки тощо.

Щоб отримати доступ до різноманітних геопросторових даних, таких як цифрові моделі рельєфу, геодезичні дані та інші, що можуть бути корисними для дослідження географічних особливостей різних регіонів України слід скористатися Національною інфраструктурою геопросторових даних.

В Україні існують відкриті геодані, які містять детальні картографічні дані. Наприклад, Державна служба України з питань геодезії, картографії та кадастру надає доступ до різноманітних геодезичних матеріалів, таких як топографічні карти, які можуть бути використані для планування маршрутів та вивчення географічних особливостей місцевості.

Урядові органи, такі як Державна служба України з надзвичайних ситуацій або Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України, можуть надавати відкритий доступ до даних про природні умови, такі як гідрографія, клімат, рослинність та тваринний світ.

Державна служба статистики України надає відкриті бази даних, що містять соціально-економічні дані про різні регіони країни, що може бути корисно для аналізу впливу туризму на місцеве населення та економіку.

Інформацію про об'єкти культурної спадщини, які можуть стати об'єктом досліджень під час туристичних походів можна отримати з Державного реєстру нерухомих пам'яток України. Пам'ятки у даному реєстрі

поділяються на дві категорії: національного та місцевого значення. В категоріях пам'ятки зазначені в розрізі по регіонах України.

Поряд з цим існують відкриті бази даних про туристичні об'єкти в Україні, які містять інформацію про національні парки, заповідники, гірські масиви та інші місця, які можуть бути цікавими для організації турпоходів. Нещодавно в Україні почав роботу національний туристичний інтернет-портал *Zruchno.Travel*, який об'єднує близько 50 тисяч туристичних об'єктів країни. Серед величезної бази даних є також велика кількість розроблених цікавих маршрутів для вікенду.

Слід відмітити, діючий проєкт ентузіастів краєзнавства “Україна інкогніта”, що містить різноманітні карти, описи привабливих атракцій з фотографіями та відео, пам'ятки архітектури, заповідники, національні парки тощо.

Нажаль з початку воєнних дій на території України до завершення воєнного стану більшість глобальних баз України обмежили доступ до публічної частини систем, до деяких картографічних матеріалів, тому в даний час користуватися ними не зручно, деякі бази залишили тільки опис об'єктів.

Також вагоме місце серед джерел відкритих геоданих займають мобільні додатки або веб-сервіси, які створені на базах відкритих геоданих. Вони надають користувачам додаткові можливості для організації туристичних походів, такі як планування маршрутів, вивчення історії місця та взаємодія з іншими користувачами. Найпопулярнішими з них є:

Мару.cz – додаток, який можна використовувати для навігації в горах. За його допомогою можна швидко знайти необхідні точки на маршруті, такі як місця для організації ночівлі, джерела тощо.

Wikiloc –додаток широко використовується туристами, які в цьому додатку діляться своїми пройденими маршрутами. Даний додаток має детальні картографічні дані.

Maps me (на його базі створено додаток Organic Maps) – ці додатки завантажують карти в режимі офлайн, його зручно використовувати під час гірських подорожей, де немає інтернету.

OsmAnd, Locus Map, Traseo. Offline maps & trails як і попередні додатки працюють в режимі офлайн, тому теж їх зручно використовувати в горах. Завдяки їхнім вільним картам можна детально вивчати свій маршрут маючи інтернету.

AllTrails – додаток містить безліч маршрутів з детальними описами. В цьому додатку туристи залишають свої відгуки, щодо пройдених маршрутів, це допомагає зорієнтуватися з вибором кращого маршруту, вибору місця для кемпінгу тощо.

Satellites.pro – додаток, завдяки якому можна отримати детальну інформацію про маршрути та природні особливості району походу, визначити точне місце знаходження необхідного об'єкту. Використовує супутникові знімки.

За допомогою додатка Gaia GPS можна не тільки детально дослідити нитку маршруту, а й отримувати сповіщення про метеоумови.

Поряд з цими зручними мобільними додатками туристами активно використовуються й українські мобільні додатки та веб-сервіси для легкого подолання туристичних маршрутів Карпатами.

Karpaty.rocks, Vpohid, Karpatium - путівники та туристичні маршрути Карпатами. Дані додатки містять не тільки прокладені туристичні маршрути, а й інформацію про природні об'єкти, історико-культурні цінності та будь-які необхідні зручності для туристів.

Цікавим для туристів додатком є Svitkarpat – карта будинків в Карпатах, за допомогою цього додатка можна дізнатися, де можна зупинитися під час подорожі, також зазначений опис хатинок, які не збереглися.

На сьогодні інтенсивний розвиток мобільних технологій дозволяє створювати додатки, які забезпечують навігацію, збір та аналіз геоданих

прямо на мобільних пристроях. Такі додатки можуть включати GPS-навігацію, маршрутизацію, відображення топографічних карт і навіть можливості взаємодії з іншими користувачами.

Також використання хмарних сервісів дозволяє зберігати, обробляти та аналізувати великі обсяги геоданих без значних обмежень щодо потужності обчислювальних ресурсів. Це робить доступ до геоданих більш швидким та ефективним, а також дозволяє спільно працювати над проектами.

Сучасні веб-карти, що базуються на технології WebGL, дозволяють створювати динамічні, інтерактивні карти з високою деталізацією. Це може бути корисним для візуалізації геоданих та аналізу маршрутів.

Зростання популярності відкритих геоданих та стандартів дозволяє більш ефективно обмінюватися даними між різними системами та додатками. Це сприяє розвитку інновацій та підвищує доступність геоданих для всіх зацікавлених сторін.

Розвиток технологій віртуальної реальності та 3D-візуалізації дозволяє створювати реалістичні моделі ландшафтів та топографії, що може бути корисним для вивчення географічних особливостей місцевості.

Ці тенденції в обробці геоданих покликані полегшити організацію початкової дослідницької роботи в туристичних походах школярів і студентів, забезпечуючи більш широкий доступ до інструментів та ресурсів для вивчення природного середовища та географії.

Сьогодні, коли технології мають велике значення в житті кожної людини, необхідно навчитися використовувати їх в туристичній справі як для прокладання маршрутів та вивчення району походу так і для ознайомлення з метеоумовами, біорізноманіттям та різними географічними дослідженнями. Вибір програми для планування маршруту, яка відповідає вимогам туристів, має вирішальне значення в успішному та безпечному його подоланні.

ВИСНОВКИ

Аналізуючи сучасний стан роботи Комунального закладу "Харківська обласна станція юних туристів" можемо зробити висновки, що це один з найбільших позашкільних закладів України, який створив свою власну модель сучасного позашкільного однопрофільного закладу. Це центр навчально-виховної, методичної, масової роботи з туризму та краєзнавства серед учнівської молоді.

Незважаючи на військовий стан у країні, педагогічним колективом закладу постійно ведеться робота щодо збереження та розвитку мережі гуртків туристсько-краєзнавчого напрямку. Навіть протягом 2023 року склалася позитивна динаміка щодо збільшення кількості гуртків, за рахунок створення нових гуртків початкового рівня та залучення вихованців до них.

Заняття гуртків комунального закладу проводяться не тільки в місті Харків, а й в різних районах Харківської області. Гурткова робота організовується у приміщеннях загальноосвітніх, позашкільних, професійно-технічних, вищих навчальних закладів, на базах спортивних будівель, стадіонів тощо відповідно до укладених угод.

Незважаючи на повномасштабне вторгнення росії в Україну, тяжкі обставини Харкова та області, які знаходиться під постійними обстрілами Комунальний заклад «Харківська обласна станція юних туристів» не припиняючи свою роботу, щодо ведення гурткової та екскурсійної діяльності, займається ще і видавничою діяльністю, де висвітлюється пошукова, дослідницька та пошуково-дослідницька робота гуртківців. Завдяки дослідницькій діяльності, вихованці закладу закріплюють та поглиблюють набуті знання з географії, історії, екології, Харківщинознавства тощо.

В процесі походів, екскурсій у вихованців гуртків формується світогляд, уявлення про побут, культуру минулих часів, разом з цим вони отримують навички спостережень, осмислення, роблять перші узагальнення і

приходять до певних висновків. Також такі походи та екскурсії сприяють адаптації учнів до культури своєї держави, виховують культуру поведінки в суспільстві та естетичні почуття.

В процесі вивчення організації гурткової роботи в загальноосвітніх навчальних закладів, можемо зробити висновки, що це складна робота, яка потребує знань та додаткового часу педагога – керівника гуртка. Незважаючи на це, гурткова робота є найбільш доцільною у позакласній роботі загальноосвітніх навчальних закладів, бо це один із найефективніших шляхів розвитку творчої особистості. Саме гурткова робота розвиває естетичні та художні смаки учнів, поглиблює їх знання, розвиває їх творчі здібності, виховує почуття краси, почуття патріотизму та національної свідомості учнів.

Чітка, добре продумана та спланована гурткова робота аж ніяк не перевантажує учнів. Навпаки, вона значно полегшує сприйняття та засвоєння матеріалу на уроках, допомагає учням працювати за покликанням. У процесі гурткової роботи педагог має змогу глибше пізнати особистість кожного вихованця, допомогти йому з самовизначенням. Гурткова робота нерозривно пов'язана з навчально-виховним процесом, що здійснюється на уроках і ґрунтується на знаннях і навичках, набутих учнями на заняттях. Характерною особистістю гурткової роботи є те, що вона не регламентується обов'язковими програмами, а це надає їй гнучкості і дозволяє краще враховувати прагнення кожної дитини.

Поряд з цим гурткова робота вирішує проблему організації вільного часу учнів, задовольняє їх різноманітні інтереси, активізує їхню пізнавальну діяльність.

Туристично-краєзнавчий гурток – це перша сходинка до пізнання рідного краю, вивченні його історико-культурної цінності, вихованні патріотизму, любові до України, поваги до народних звичаїв, традицій, національних цінностей Українського народу, а також інших націй і народів.

Також постійне заняття туристично-краєзнавчою роботою сприяє формуванню позитивних рис особистості, таких як активність, ініціативність, товаристська, витривалість, здатність до взаємодопомоги, формуванню свідомого й відповідального ставлення до власного здоров'я та здоров'я оточуючих, навичок безпечної поведінки формуванню здорового способу життя вихованців тощо.

Тому особливу увагу необхідно приділяти створенню туристично-краєзнавчих гуртків в загальноосвітніх закладах, організації та плануванню їх діяльності, залученню та зацікавленню учнів. Бажано, створити такі умови для діяльності гуртка, щоб його вихованці мали змогу не тільки займатися теоретичною та практичною складовою у приміщенні закладу, а й ходити в походи різної складності, долати цікаві маршрути, разом з цим вивчати природу рідного краю.

Під час туристичних походів створюються сприятливі умови для проведення дослідницької діяльності з використанням різних методів дослідження. Це сприяє розвитку творчих здібностей юних туристів, їх цілеспрямованості. В процесі походу у підлітків формується здатність до колективізму, виховуються високі моральні якості, розвивається спостережливість, уява, розширюється світогляд. Діти пізнають життя в поєднанні з природою у всій його різноманітності.

Полонина Боржава одна із найбільших полонин Закарпаття, що має мальовничий природний комплекс, її хребет довжиною до 50 кілометрів з зоною букових прадавніх лісів до 1200 м, а вище суцільні полонини, вкриті чорничними кущами. В сучасних умовах війни це більш безпечний район маршруту для гуртківців. При подоланні маршруту Полониною Боржави можна ознайомитися з цікавими історичними об'єктами: руїни старої сироварні, метеостанція, пам'ятний знак В'ячеславу Чорноволу, Руїни Боржавської РЛС, старовинний кам'яний Хрест. По маршрутній нитці розташовано багато джерел, але готуючись до літнього походу, слід

врахувати що вони можуть пересихати. Маршрут добре промаркований, але зустрічаються і складні місця – круті спуски з дрібними камінцями.

Для вдосконалення знань навчальної програми з географії на даному маршруті можна провести велику кількість географічних досліджень. В даній роботі запропоновано провести кліматичне, орографічне, гідрологічне та геоботанічне дослідження.

Подолання маршруту Полониною Боржави ознайомить із неймовірною природою Карпат, цікавими історичними об'єктами, допоможе вдосконалити знання навчальної програми з географії, набути туристичного досвіду, при цьому провести незабутні дні в туристичному поході та в колі друзів та однодумців.

Сучасний розвиток глобальних баз та мобільних додатків значно спрощують планування маршруту, виявлення цікавих історичних, природних об'єктів на маршруті, пошук джерел для забезпечення водою учасників туристичного походу, зручних зупинок для організації ночівлі тощо.

Завдяки розвитку технологічного процесу туристи мають змогу без перешкод побудувати нитку маршруту, дізнатися про певні труднощі на маршруті, подивитися карти в 3D-візуалізації, ознайомитися з відгуками інших туристів, отримувати сповіщення про метеоумови тощо

Сьогодні, коли технології мають велике значення в житті кожної людини, необхідно навчитися використовувати їх в туристичній справі як для прокладання маршрутів та вивчення району походу так і для ознайомлення з метеоумовами, біорізноманіттям та різними географічними дослідженнями. Вибір програми для планування маршруту, яка відповідає вимогам туристів, має вирішальне значення в успішному та безпечному його подоланні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України "Про освіту" [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
2. Закон України "Про загальну середню освіту" [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>
3. Закон України "Про позашкільну освіту" [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1841-14#Text>
4. Закон України „Про туризм” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-вр#Text>
5. Закон України „Про фізичну культуру і спорт” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12#Text>
6. Аніскіна Н.О. Організація профільного навчання в сучасній школі. – Харків: видав. гр. «Основа», 2003. - 176 с.
7. Антонова О.Є. До історії становлення дослідницького навчання. - К.: Інститут обдарованої дитини, 2013. – 6 с.
8. Брижак Н.Ю. "Краєзнавча та туристична робота". Курс лекцій для студентів педагогічного факультету, які навчаються на спеціальності “Початкова освіта” : – Мукачєво: МДУ, 2012. – 116 с.
9. Галалюк Н. Дослідницькі методи на у роках географії // Краєзнавство. Географія. Туризм. - №5. – 2007. – С. 6-7.
10. Грабовський Ю.А., Скалій О.В., Скалій Т.В. Спортивний туризм Навчальний посібник. - Тернопіль: Навчальна книга - Богдан, 2009. - 304 с.
11. Гордашевська Г. І. Навчально-польова практика як засіб формування професійної компетентності майбутнього вчителя географії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://library.udpu.edu.ua/library_files/zbirnuk_nayk_praz/2010/2010_1_9.pdf
12. Дарбишева О. Навчально-польова практика з методики навчання біології в системі підготовки майбутніх учителів біології / О. Дарбишева // Науковий вісник Ужгородського національного університету : Серія :

- Педагогіка. Соціальна робота / гол. ред. І.В. Козубовська. – Ужгород: Говерла, 2013. – Вип. 27. – С. 38–41.
13. Демідієнко О. Я. Основи краєзнавства / О. Я. Демідієнко, О. М. Іонова, В. І. Кузнецова. - Х. : Світ дитинства, 1999. - 96 с.
 14. Захаров С. В. Формування пізнавальних інтересів учнів основної школи у процесі позакласної роботи : автореф. дис. на здобуття наук, ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.07 «Теорія і методика виховання» / С. В. Захаров. - К. : 2001. - 20 с.
 15. Костриця М. Ю. Обозний В. В. Шкільна краєзнавчо-туристична робота. - К. : Вища школа, 1995. – 224 с.
 16. Костюкова О. Екскурійне краєзнавство – важлива компонента підготовки фахівців спеціальності «Туризм» у вищих навчальних закладах / О. Костюкова // XII Всеукраїнська наукова історико-краєзнавча конференція «Освітнянське краєзнавство: досвід, проблеми, перспективи, присвячена 200-річчю від дня народження українських просвітителів І. Вагилевича та М. Шашкевича (6-7 жовтня 2011 року). Збірник матеріалів. – Івано-Франківськ: «Лілея – НВ», 2011. – С. 156-160.
 17. Крачило Н. П. Краєзнавство і туризм: Навч. посібн. / Н. П. Крачило. – К. : Вища школа, 1994. – 191 с.
 18. Мовчан В. Педагогічні основи шкільного краєзнавства / В. Мовчан // Гуманітарний вісник Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Григорія Сковороди : науково-теоретичний збірник. - К. : КИТ, 2004. - С. 127-131.
 19. Недря Т.В. Методичні рекомендації з організації та проведення пошуково-дослідницької роботи під час краєзнавчих екскурсій, походів, експедицій. Кам'янець-Подільський, 2014. – 21с.
 20. Нетробчук І. М. “Польова практика з метеорології та кліматології”: методичні рекомендації для студентів географічного факультету / Ірина Марківна Нетробчук. – Луцьк, 2017. – 105 с.
 21. Олійник Я. Б. Теоретичні основи туризмології: Навч. посібн. / Я.Б.

- Олійник, А. В. Степаненко. – К.: Ніка-Центр, 2005. – 316 с.
22. Остапець-Свешніков О.О. Педагогіка туристсько-краєзнавчої роботи в школі. М.: Педагогіка, 1985 .- 104 с.
 23. Остапець-Свешніков О.О. Система туристсько-краєзнавчої діяльності загальноосвітньої школи: Автореф. дис. . док. пед. наук. -М., 1989.-33 с.
 24. Павелко Г. Г. Туризм і краєзнавство в школі: методичний посібник / Г. Г. Павелко // Краєзнавство. Географія. Туризм. - Полтава: Оріяна, 2004. - № 42. - С. 19-23.
 25. Пазенок В.С. Туризмологія: концепти теорії туризму / В. С. Пазенок // Туризм: теорія і практика. – К. : 2005. – № 1.
 26. Пангелов Б.П. Організація і проведення туристсько-краєзнавчих подорожей: навч. посіб. / Б.П. Пангелов. – К.: Академвидав, 2010. – 248 с.
 27. Петранівський В.Л., Рутинський М.Й. Туристичне краєзнавство: навч. посібн. / за ред. проф Ф. Д. Заставного. – К. : Знання, 2008.
 28. Петько Л. В. Підлітки і туризм / Л. В. Петько // Радянська школа. 1989.-№2.- С. 35-40. 23. Прус І. Т. Краєзнавство як засіб виховання радянського патріотизму / І. Т. Прус. - К. : Знання, 1983. - 48 с.
 29. Покась Л. Формування дослідницької компетентності в учнів на уроках географії // Геогр. та екон. в сучас. шк. – 2012. - № 11-12. – С. 4-7.
 30. Потоцька С.О. Підходи до організації науково-дослідної діяльності здобувачів загальної середньої освіти в природничому напрямку Методичні рекомендації / автор-упорядник С.О. Потоцька – Чернігів: ТОВ «Десна Поліграф», 2021. – 102 с.
 31. Прокопчук В.С. Шкільне краєзнавство: навчальний посібник / В.С. Прокопчук; наук. ред. П.Т. Тронько; МОН України, Кам'янець-Подільський нац. ун-т ім. Івана Огієнка. – К.; Кам'янець-Подільський: Кондор, 2010. - 98 с.
 32. Рут Є.З. Організаційно-методичні основи туристично-краєзнавчої діяльності в школі та її вплив на організм школярів: Дисертація доктора наук з фізичного виховання і спорту: 24.00.02. - Харків, 2005. - 352 с.

33. Сарафинюк П. Щоденник для польової практики і самостійної роботи з природознавства. Для студентів спеціальності "Початкове навчання" денної форми навчання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://library.vspu.edu.ua/polki/akredit/kaf_2/sarafinuk4.pdf
34. Серебрій С. Туристсько-краєзнавча робота: проблеми і перспективи // Краєзнавство. Географія. Туризм. – 2008. – № 24 – С. 6 – 8 .
35. Сіворонов А. О. Польові геологічні практики : навч. посібник / А. О. Сіворонов, Л. В. Генералова, Т. С. Дворжак. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2012. – 226 с.
36. Словник іншомовних слів / Уклад. Л. О. Пустовіт та ін. – К. : Довіра, 2000. – 1080 с.
37. Тімець О.В. Професійна компетентність вчителя географії : навч. посібник для студентів географічної спеціальності педагогічних ВНЗ / О.В. Тімець – Умань КСП «Сочінський», – 2008. – 264 с.
38. Філіпов З. І. Спортивний туризм. Організація і методика спортивно-туристичної роботи. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів фізкультурного профілю / З. І. Філіпов – Дрогобич: Коло, 2010. – 344 с.
39. Чайка В. В. Польова практика з геоморфології: методичні вказівки для студентів природничо-географічного факультету / В.В. Чайка. – Суми: СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2010. – 20 с
40. Ягенська Г.В. З досвіду організації дослідницької діяльності учнів основної школи / Г.В. Ягенська // Інноваційні технології в природничій освіті: зб. наук.метод. пр. – Луцьк: ВІППО, 2011. – С. 322-344.
41. Ягенська Г.В., Степанюк А.В. Формування дослідницьких умінь школярів у галузі природничих наук (друга половина XX – початок XXI століття) : монографія. – Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2021. – С. 282
42. Концепція загальної середньої освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ru.osvita.ua/legislation/Ser_osv/2712/
43. Концепція національного виховання студентської молоді [Електронний

ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vr2_4290-09#Text

44. Наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження нормативно-правових актів, які регламентують порядок організації туристсько-краєзнавчої роботи» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1340-14#Text>

45. Національна доктрина розвитку освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2002#Text>

46. Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0035-93#Text>

47. Державна наукова установа Інститут модернізації змісту освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://imzo.gov.ua/osvita/pozashkilna-osvita-ta-vihovna-robota/navchalni-programi/turistsko-kraeyeznavchiy-napryam/>

48. Навчальна програма з позашкільної освіти туристсько-краєзнавчого напрямку «Юні туристи краєзнавці» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://drive.google.com/file/d/1Dd-zRLgsfBZ64_vXMkcQbZH5uBkwRhoF/view

49. Google Планета Земля [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.google.com/intl/ru/earth/about/>

50. OpenStreetMap [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.openstreetmap.org/#map>

51. Google Maps [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.google.com.ua/maps>

52. National Geographic MapMaker Interactive [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.nationalgeographic.org>

53. Strava Heatmap [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.strava.com/maps/global>

54. Планувальник верхнього маршруту [Електронний ресурс]. – Режим

доступу: <https://uk.outdooractive.com/uk/routeplanner/>

55. Національною інфраструктурою геопросторових даних [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://nsdi.gov.ua/login>

56. Державна служба України з надзвичайних ситуацій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://dsns.gov.ua>

57. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mepr.gov.ua>

58. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ukrstat.gov.ua>

59. Державний реєстр нерухомих пам'яток України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mcsc.gov.ua/kulturna-spadshchyna/derzhavnyy-reiestr-nerukhomykh-pam-iatok-ukrainy/>

60. Туристичний портал Зручно. Тревел [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zruchno.travel/?lang=ua>

61. Україна інкогніто [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ukrainaincognita.com>

62. Mapy.cz [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ru.mapy.cz>

63. Маршрути миру [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ru.wikiloc.com>

64. Organic Maps [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://organicmaps.app/ru/>

65. OsmAnd [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://osmand.net>

66. Locus Map [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.locusmap.app>

67. Traseo. Offline maps & trails [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://traseo.com/map/index>

68. AllTrails [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.alltrails.com>

69. Карта світу, вид із супутника. Карта Землі онлайн [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://satellites.pro>
70. Карти пішохідних маршрутів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.gaiagps.com>
71. Туристичні маршрути Карпатами [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://karpaty.rocks/tracks>
72. В похід Карпатами [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://vpohid.com.ua>
73. Карпатіум. Все про подорожі Україною та відпочинок у Карпатах [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://karpatium.com.ua>
74. Світ Карпат [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://svitkarpat.com>

ДОДОТОК А

Проект наказу

**ВІДДЛ ОСВІТИ ЗОЛОЧІВСЬКОЇ СЕЛИЩНОЇ РАДИ
БОГОДУХІВСЬКОГО РАЙОНУ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ****ЗОЛОЧІВСЬКИЙ ЛІЦЕЙ № 1****Н А К А З**

01.09.202_

сел. Золочів

№__

Про організацію гурткової роботи
в ліцеї в 202_/202_ н.р.

З метою організації дозвілля учнів закладу освіти, виявлення і розвитку творчих здібностей, формування інтересів до природи, спорту, національно-патріотичного виховання, туристсько-краєзнавчого напрямів освіти, запобігання та профілактики негативних проявів поведінки та злочинності, проведення превентивної роботи, в тому числі з учнями, схильними до девіантної поведінки, залучення дітей із неблагополучних сімей і дітей під опікою до позаурочної діяльності

НАКАЗУЮ:

1. Організувати в 202_/202_ навчальному році роботу туристично-краєзнавчого гуртка «Юний мандрівник», призначити керівником гуртка Максима БОРОХА, 1 година на тиждень.

2. Заступнику директора з навчально-виховної роботи _____:

2.1. Затвердити графік роботи гуртка та здійснювати систематичний контроль за його роботою.

2.2. Здійснювати контроль:

2.2.1. За веденням журналів гурткової роботи.

2.2.2. За виконанням плану роботи гуртка.

3. Керівнику гуртка:

3.1. Спланувати і затвердити план роботи гуртка. На I семестр до 06.09.202__ року, на II семестр до 04.01.202__ року

3.2. Провести на першому занятті вступний інструктаж з вихованцями гуртка за зробити відповідний запис.

3.3. Популяризувати й висвітлювати роботу гуртка з метою залучення учнів до їх діяльності.

3.4. Кожен виїзд або вихід на змагання, естафети здійснювати з попереднім інструктуванням учнів та повідомленням батьків;

3.5. Продовжити традиційні звіти гуртка перед батьківською громадськістю.

4. Класним керівникам 5-х-9-х класів:

4.1. Доводити інформацію про роботу гуртка до учнів закладу освіти, батьківської громадськості.

5. Заступнику директора з навчально-виховної роботи _____ ознайомити з цим наказом педколектив на виробничій нараді.

6. Контроль за виконанням даного наказу покласти на заступника директора з навчально-виховної роботи _____.

Директор ліцею _____

З наказом ознайомлені

ДОДАТОК Б**Проект Протоколу засідання загальних зборів
туристично-краєзнавчого гуртка****ПРОТОКОЛ №1
засідання загальних зборів
туристично-краєзнавчого гуртка**

сел. Золочів

05 вересня 202__ року

15:00 год.

Місце проведення: кабінет географії ліцею**Присутні:** 16 учасників туристично-краєзнавчого гуртка (список реєстрації учасників зборів додається).

Борох М.А. – голова гуртка, вчитель географії

Голова ініціативної групи з підготовки загальних зборів Борох М.А. відкрив засідання загальних зборів туристсько-краєзнавчого гуртка з формування та розподілу обов'язків всередині колективу гуртка, проінформував про діяльність гуртка та запропонував затвердити наступний проект порядку денного Зборів:

1. Інформація голови ініціативної групи про підготовку до загальних зборів.

2. Обрання робочих органів загальних зборів та активу гуртка (лічильної комісії, секретаря зборів, старости гуртка та його заступника).

3. Затвердження назви, емблеми, девізу та гімну гуртка.

4. Визначення обов'язків кожного учасника гуртка.

Голосували:

«за» - 16;

«проти» - 0;

«утримались» - 0.

ВИРІШИЛИ: прийняти порядок денний.

1. СЛУХАЛИ: Інформацію голови ініціативної групи Борох М.А. про підготовку до загальних зборів.

Керівником гуртка Борох М.А. визначено дату, час та місце проведення загальних зборів, підготовлено та затверджено зміст повідомлення про проведення загальних зборів.

1 вересня 202__ року було оприлюднено оголошення про запрошення учнів 5-х-9-х класів до туристичного гуртка. На момент проведення загальних зборів для участі в гуртку зареєструвалось 16 учнів 6-х-9-х класів. Всі учні отримали дозвіл на голосування. Таким чином, порядок підготовки до загальних зборів дотримано.

ВИРІШИЛИ: підтримати та перейти до розгляду наступного питання порядку денного.

2. СЛУХАЛИ: про обрання робочих органів загальних зборів та активу гуртка (секретаря зборів, лічильної комісії, старости гуртка та його заступника).

Голова загальних зборів Борох М.А., запропонував надати пропозиції щодо обрання робочих органів загальних зборів (лічильної комісії, секретаря зборів).

Надійшла пропозиція щодо кількісного складу лічильної комісії - 3 особи.

Головуючий поставив на голосування пропозицію щодо кількісного складу лічильної комісії.

Голосували:

«за» - 15;

«проти» - 1;

«утримались» - 0.

ВИРІШИЛИ: склад лічильної комісії затвердити у кількості 3-ох осіб.

СЛУХАЛИ: Голову загальних зборів, який запропонував внести пропозиції щодо кандидатур до складу лічильної комісії.

Надійшла пропозиція обрати до складу лічильної комісії Безродну Анастасію, Шевченко Максима, Олійник Олену.

Головуючий поставив дану пропозицію на голосування.

Голосували:

«за» - 14;

«проти» - 1;

«утримались» - 1.

ВИРІШИЛИ: обрати лічильну комісію з 3-х учасників гуртка: Безродну Анастасія, Шевченко Максима, Олійник Олену.

Головою лічильної комісії обрано Шевченко Максима.

СЛУХАЛИ: Головуючого Борох М.А., який запропонував вносити кандидатури для обрання старости гуртка.

Надійшла пропозиція щодо кандидатури на посаду старости туристичного гуртка: Козиренко Людмила та Гавренко Павло.

На посаду старости запропоновано Козиренко Людмилу

Голосували:

«за» - 12;

«проти» - 3;

«утримались» - 1.

На посаду старости запропоновано Гавренко Павла

Голосували:

«за» - 10;

«проти» - 3;

«утримались» - 2.

ВИРІШИЛИ: обрати Козиренко Людмилу старостою туристично-краєзнавчого гуртка, Гавренко Павла призначено заступником старости.

СЛУХАЛИ: Голову установчих зборів Борох М.А. про внесення пропозицій щодо кандидатури на посаду секретаря загальних зборів.

Надійшла пропозиція щодо кандидатури для обрання секретаря загальних зборів - Назаренко Аліни.

Голосували:

«за» -16;

«проти» - 0;

«утримались» - 0.

ВИРІШИЛИ: обрати Назаренко Аліну секретарем установчих зборів гуртка.

3. СЛУХАЛИ: про затвердження назви, емблеми, девізу та гімну гуртка.

Активно обговорюючи дане питання, надходило багато пропозицій щодо назви, емблеми, девізу та гімну гуртка.

ВИРІШИЛИ: затвердити

назва гуртка - «Юний мандрівник»;

емблема гуртка

Девіз : «Лінь та тугу - відганяйте! Всі мандруйте! Все пізнайте!»

Гімн:

Кращого нема нічого в світі,
Як по світу з друзями бродити!
Тим, хто дружить, не страшні тривоги,
Манять, манять нас нові дороги! (2)

Ми своє завдання не забудем
– Сміх і радість ми приносим людям!
Ні палаци, ні скарби ніколи
Замінити нам не зможуть волі! (2)

4. СЛУХАЛИ: головуючого Борох М.А. про визначення обов'язків кожного учасника гуртка, запропонував вносити пропозиції щодо рекомендованого складу обов'язків гуртка.

Запропоновано наступний список обов'язків учасників гуртка:

- Староста
- Заступник старости
- Завгосп (2 ос)
- Санінструктор (2 ос)
- Кухарі (2 ос)
- Фізорг (2 ос)
- Культорганізатор (2 ос)
- Відеоблогер (2 ос)
- Скарбники(2 ос)

Головуючий поставив дану пропозицію на голосування.

Голосували:

«за» - 16;
«проти» - 0;
«утримались» - 0.

ВИРІШИЛИ: вважати обраним посадовий розподіл в туристичному гуртку:

Перелік обов'язків учасників туристично-краєзнавчого гуртка

«Юний мандрівник»

№ з/п	ППП	Посада
1	Сиса Ігор	Фізорг
2	Безродна Анастасія	Кухар
3	Базило Мирослава	Скарбник
4	Козиренко Людмила	Староста
5	Ткачов Дмитро	Кухар
6	Ващенко Леонід	Завгосп
7	Костенко Владислав	Фізорг
8	Бережний Юрій	Санінструктор
9	Гавренко Павло	Заступник старости
10	Артеменко Єгор	Скарбник
11	Сичов Артем	Кульорганізатор
12	Маслов Дмитро	Завгосп
13	Шевченко Максим	Санінструктор
14	Махайленко Галина	Кульорганізатор
15	Олійник Олена	Відеоблогер
16	Назаренко Аліна	Відеоблогер

Голова загальних зборів Борох М.А. подякував усім за результативну роботу та оголосив збори закритими.

Голова зборів

Максим БОРОХ

Секретар зборів

Аліна НАЗАРЕНКО